

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

HARİTALAMA VE İZLEME GÜNCELLEME ÇALIŞMASI

SPORDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

2020

PROF. DR.CANAN KOCA

Türkiye'de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz II

Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

**Haritalama ve İzleme Çalışması:
2018-2020 Güncellemesi**

Prof. Dr. Canan Koca

Aralık 2020

CEİD YAYINLARI

Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması 2018-2020 Güncellemesi

Kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

ISBN: 978-625-7666-02-2

Yıldızevler Mah. 721. Sokak, No:4/9 Çankaya, 06690

Ankara, Türkiye

Tel: 0 312 440 04 84

www.ceid.org.tr

www.ceidizler.ceid.org.tr

Kapak Görseli: Canan Koca

Kapak/İç Tasarım: Hasan Kürşat Akcan

Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin sorumluluğu altındadır. Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

PROF. DR. CANAN KOCA Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Rekreasyon Bölümünde öğretim üyesidir. Aynı zamanda, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (HÜKSAM) Yönetim Kurulu üyesidir. Eski uzun mesafe koşucusu olan Canan Koca, kadınların spora katılımı ve spor alanında toplumsal cinsiyet konularında bilimsel projeler yürütmüş, ulusal ve uluslararası yayınevleri tarafından basılan dergilerde makaleler, kitap/kitap bölümleri yazmıştır. 2016 yılında Brezilya-Juiz da Fora Üniversitesi tarafından yayınlanan Inspiring Women in Asian Countries isimli İngilizce kitabın, Spor Yayınevi tarafından yayınlanan Sporun Toplumsal Cinsiyet Halleri isimli Türkçe kitabın editörlüğünü yapmıştır. Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD) yönetim kurulu başkanlığı görevini yürütmektedir.

İçindekiler

İçindekiler	4
Tablolar	6
Şekiller.....	6
Kısaltmalar	7
Giriş.....	8
Uluslararası Alandaki Gelişmeler	10
Genişletilmiş Kısmi Spor Anlaşması Kararı (Enlarged Partial Agreement on Sport -EPAS)	10
Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Nesiller Boyu Eşitlik İçin Spor Girişimi.....	11
Nesiller Boyu Eşitlik için Spor İlkeleri (Sport for Generation Equality Principles)	12
Kadın, Spor, Beden Eğitimi ve Fiziksel Aktivite Küresel Gözlemevi (Global Observatory for Women, Sport, Physical Education and Physical Activity).....	14
Kamu Politikalarının Spor ve Toplumsal Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi.....	15
On Birinci Kalkınma Planı	15
2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı.....	16
2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı	17
Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023).....	18
Kamu Kurumlarının İzleme Çalışmalarının ve Kapasitelerinin Değerlendirilmesi	19
T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2019 Yılı Faaliyet Raporu.....	19
Spor alanına ilişkin projeler.....	19
Spor merkezleri	21
Uluslararası Spor Organizasyonları	21
İstatistikler	21
T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Plan	22
Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme Kapasiteleri.....	25
Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi.....	25
Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD)	27
Fenerbahçe Spor Kulübü	29
Kızlar Sahada	29
BoMoVu.....	32
Kızlar Atakta	33
SES Kadın Sporları.....	34
Kadın Futbol Kulüpleri Derneği.....	35

Spor Alanında Mevcut Durum Verileri.....	37
Spora Katılımda Toplumsal Cinsiyet Temsili	37
Lisanslı kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı	37
Faal kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı.....	37
Spor dallarına göre kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı	38
Lisanslı engelli kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı	40
Faal engelli kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı.....	41
Spor Yönetiminde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği.....	42
Spor Federasyonlarında başkanların cinsiyet dağılımı	42
Spor Federasyonlarında genel sekreterlerin cinsiyet dağılımı	42
Spor Federasyonlarında yönetim kurullarının cinsiyet dağılımı.....	43
Antrenörlükte Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Göstergeleri.....	44
Toplam kadın ve erkek antrenör sayısı	44
Antrenörlük kademelerine göre kadın ve erkek antrenör sayısı.....	44
Spor federasyonlarına bağlı kadın ve erkek antrenör sayısı.....	45
Spor dallarına ve antrenörlük kademelerine göre kadın ve erkek antrenör sayısı	48
Üniversitelerde Spor Eğitimi Veren Bölümlere Ait Kadın ve Erkek Kontenjanlar	59
Fakülte/Yüksekokullardaki kategorilere ait kontenjanlarda kadın ve erkek oranı	59
Fakülte/Yüksekokullardaki bölümlere göre kadın ve erkek kontenjanları	62
Üniversitelerin spor eğitimi veren bölümlerinde kontenjanlardaki eşitsizlikle ilgili olabilecek politika belgeleri ve ilgili maddeler	63
EK 1. Spor Politika Belgeleri	66

Tablolar

Tablo 1 11. Kalkınma planı spor politikaları.....	15
Tablo 2 11.Kalkınma planı spor hedefleri	16
Tablo 3 2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı spor politikaları	16
Tablo 4 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı spor politikaları	17
Tablo 5 Gençlik ve Spor Bakanlığı stratejik planı spor hizmetleri ürün/hizmetler	22
Tablo 6 Gençlik ve Spor Bakanlığı spor stratejisi amaç, hedefler ve göstergeler	24
Tablo 7 Kadın futbolcuların belirttikleri ihtiyaçlar	31
Tablo 8 Kadın futbolcuların almayı tercih ettikleri eğitimler	31
Tablo 9 Spor dallarına göre kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı	38
Tablo 10 Lisanslı engelli kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı	40
Tablo 11 Faal engelli kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı	41
Tablo 12 Antrenörlük kademelerine göre kadın ve erkek antrenör sayı ve oranı (futbol hariç)	45
Tablo 13 Federasyonlara bağlı antrenörlerin cinsiyet dağılımı	46
Tablo 14 Federasyonlara bağlı antrenörlerin kademelere göre cinsiyet dağılımı	48
Tablo 15 Üniversite kontenjanlarının kategorilere göre cinsiyet dağılımı.....	59
Tablo 16 Fakülte/Yüksekokullardaki bölümlere göre kadın ve erkek kontenjanları.....	62
Tablo 17 Yükseköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilgili olduğu politika belgeleri..	63
Tablo 18 Spor Politika Belgeleri Listesi	66

Şekiller

Şekil 1 Lisanslı sporcuların cinsiyet dağılımı	37
Şekil 2 Faal sporcuların cinsiyet dağılımı.....	37
Şekil 3 Lisanslı engelli sporcuların cinsiyet dağılımı	41
Şekil 4 Faal engelli sporcuların cinsiyet dağılımı	41
Şekil 5 Spor federasyonları başkanlarının cinsiyet dağılımı	42
Şekil 6 Spor federasyonlarında genel sekreterlerin cinsiyet dağılımı	42
Şekil 7 Spor federasyonlarının yönetim kurullarında cinsiyet dağılımı	43
Şekil 8 Spor federasyonlarına bağlı antrenörlerin cinsiyet dağılımı.....	44
Şekil 9 Kademelere göre kadın ve erkek antrenör oranları	45
Şekil 10 Fakülte/Yüksekokullardaki kategorilere göre kadın, erkek ve nötr kontenjanlar ..	60
Şekil 11 Üniversitelere göre kadın, erkek ve nötr kontenjanlar	61
Şekil 12 Fakülte/Yüksekokullardaki bölümlerdeki kontenjanların dağılımı	62

Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
AÇEV	Anne Çocuk Eğitim Vakfı
BM	Birleşmiş Milletler
BOMOVU	Sosyal Güçlendirme için Spor ve Beden Hareketi
EPAS	Enlarged Partial Agreement on Sport (Genişletilmiş Kısmi Spor Anlaşması Kararı)
FIFA	Fédération Internationale de Football Association (Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği)
IAPESGW	International Association for Physical Education and Sport for Girls and Women (Uluslararası Kadınlar ve Kız Çocukları için Beden Eğitimi ve Spor Derneği)
IWG	International Working Group on Women and Sport (Uluslararası Kadın ve Spor Çalışma Grubu)
KASFAD	Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği
MINEPS	Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport (Beden Eğitimi ve Spordan Sorumlu Bakanlar ve Kıdemli Uzmanlar)
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TFF	Türkiye Futbol Federasyonu
TMOK	Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi
TOG	Toplum Gönüllüleri Vakfı
TOHM	Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezleri
TÜFAD	Türkiye Futbol Antrenörleri Derneği
UN	United Nations (Birleşmiş Milletler)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
UNWOMEN	United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Birimi)
WEPs	Women's Empowerment Principles (Kadının Güçlenmesi Prensipleri)
WSI	Women Sport International (Uluslararası Kadın Spor)

Giriş

2018-2020 tarihlerini içeren sporda toplumsal cinsiyet çalışmalarının güncellenmesi raporunda, uluslararası alandaki iki temel gelişme gerçekleştirilmiştir. Birincisi, 2007 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından Genişletilmiş Kısmi Spor Anlaşması (EPAS) kapsamında 2018 yılında gerçekleştirilmeye başlanan spor kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını hedefleyen uluslararası projenin tamamlanmasıdır. Bir diğer gelişme, Birleşmiş Milletler (BM) Kadın Birimi liderliğindeki Nesiller Boyu Eşitlik Kampanyası çerçevesinde başlatılan Nesiller Boyu Eşitlik için Spor Girişimi tarafından hazırlanan Nesiller Boyu Eşitlik için Spor İlkeleridir.

Raporun en kapsamlı bölümlerini Türkiye'deki kamu politikalarının, STK'ların ve mevcut verilerin incelendiği bölümler oluşturmaktadır. Son 3 yılda, Türkiye'de performans sporunda ve rekreatif sporda kadınların ve kız çocuklarının spora katılımını artırmayı, sporda ve spor yoluyla kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesini sağlamayı hedefleyen önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Kadın sporcular, performans sporunda başarılarıyla öne çıkarken kadınların sporda ve spor yoluyla güçlenmelerinde misyonu olan aktörler olarak medyada yer almaya başlamışlardır. Diğer yandan, artan rekreatif spor faaliyetlerinde gerek katılımcı olarak gerek düzenleyici (örn., Süslü Kadınlar Bisiklet Turu) olarak Türkiye'nin hemen her ilinde kamusal alanda koşan, bisiklete binen, yüzen, futbol ve basketbol oynayan kadınların sayısında önemli bir artış söz konusudur.

Uluslararası sporda başarılı olabilecek kadın sporcuların maddi olarak desteklendiği, sosyal medyada başarılarının teşvik edilerek görünürleştirildiği, kadın sporculara, hala çok kısıtlı da olsa sponsor desteğinin sağlandığı, hem performans hem de rekreatif sporcuların spor organizasyonlarına katılımının desteklendiği (örn., İstanbul Büyük şehir Belediyesi tarafından, önceki yıllarda maraton koşmuş kadınlardan 2019 İstanbul Maratonunda kayıt ücretinin alınmaması) çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Tokyo Olimpiyatlarında kota alan ya da alma olasılığı yüksek olan, uluslararası başarıları olan farklı spor dallarındaki kadınlar (örn., Yasemin Adar - güreş, İrem Yaman - taekwondo, İlke Özyüksel - pentatlon, Eda Erdem - Voleybol gibi) sosyal medya hesaplarında kendi spor başarılarını, sportif kariyerlerini paylaşarak kadınlara ilham vermektedirler. Ana akım medyada yeterli düzeyde temsil edilemeyen sporcu kadınlar için sosyal medya hem kendi markalarını oluşturma, sponsor desteği bulma, destekçileriyle iletişime geçme ve görünür olma aracı olmuştur.

Türkiye'de, sivil toplum alanında da kadın ve spor konulu çalışmalarda önemli gelişmeler gerçekleştirilmiştir. Bu raporda, spor alanında izleme ve değerlendirme faaliyeti gerçekleştiren sivil toplum kuruluşlarına yer verilmesi planlanmış olmakla birlikte, bu tür faaliyetlerden ziyade kadınların spora katılımını hedefleyen uygulama içerikli projeler gerçekleştiren kuruluşlara, özellikle internet üzerinden erişimi olan bilgiler yoluyla da yer vermeye çalışılmıştır. Farklı statüleri, farklı hedefleri ve kapasiteleri olmakla birlikte, TMOK, Fenerbahçe Spor Kulübü, KASFAD, Kızlar Sahada, BOMOVU, Kızlar Atakta, SES Kadın Sporları, Kadın Futbol Kulüpleri Derneği, Türkiye'de kadınların spora katılımı ve sporda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yönünde sosyal etki gücü ve sürdürülebilirliği yüksek çalışmalarıyla ulusal ve uluslararası alanda örnek çalışmalar gerçekleştirmektedirler. Bu kuruluşlar, kısa bir sürede tamamlanması gereken bu raporun yazımında gerek materyal sağlayarak gerek bilgileri kendileri yazarak kıymetli bir iş birliği sergilemişlerdir.

Raporun son bölümünde Türkiye'de spora katılım, liderlik ve antrenörlük alanlarında mevcut durum verileri sunulmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin göstergelerinden birisi, toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin kamuya sunulmasıdır. Spor verilerinin erişilebilirliği, güvenilirliği konusunda önemli endişeler bulunmaktadır. Örneğin, Türkiye'de sporcu ve antrenör sayısının önemli bir bölümünü içeren futbol verileri kurum internet sayfasında kamuya açık değildir. Raporunda kullanılan veriler, kurumlardan, KASFAD raporlarından ve çok az bir bölümü medya haberlerinden derlenmiştir.

Uluslararası Alandaki Gelişmeler

Genişletilmiş Kısmi Spor Anlaşması Kararı (Enlarged Partial Agreement on Sport -EPAS)

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından Genişletilmiş Kısmi Spor Anlaşma 2007 yılında 16 ülkenin katılımıyla tesis edilmiştir (CM/Res(2007)8). 2010'da Genişletilmiş Kısmi Spor Anlaşmasının tesis edilmesini onaylayan CM/Res(2010)11 sayılı karar, 34 ülkenin katılımıyla gözden geçirilmiş statüyle tekrar yayınlanmıştır. EPAS'ın görevi, hükümetler arası spor işbirliği faaliyetlerini yürütmektir. Faaliyet alanları; politika oluşturma ve standart belirleme, izleme, kapasite geliştirme ve Bakanlar düzeyinde toplantılardır. EPAS, Avrupa Konseyi tarafından geliştirilen spor sözleşmelerini dikkate almaktadır. Bunların başında Bakanlar Komitesi Gözden Geçirilmiş Avrupa Spor Şartı (Rec(92)13-rev sayılı Tavsiye Kararı), Gözden Geçirilmiş Spor Etik Yasası (CM/Rec(2010)9 sayılı Tavsiye Kararı) ve Bakanlar Komitesi Sporda Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Tavsiye Kararı (CM/Rec(2015)2) gibi.

Türkiye Cumhuriyeti, EPAS'a 244 sayılı kanunun 5. Maddesi ile 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2. ve 3. maddeleri gereğince 19 Temmuz 2019'a katılmaya karar vermiştir. Türkiye, EPAS'ın 38. üye devletidir.

EPAS, üye devletlerin kamu otoriteleri arasında hükümetler arası spor iş birliği için bir platform sağlamaktadır. Ayrıca kamu otoriteleri, spor federasyonları ve sivil toplum kuruluşları (STK) arasındaki diyalogu teşvik etmektedir. Böylelikle, sporu daha etik, daha kapsayıcı ve daha güvenli hale getirmek amacıyla daha iyi yönetişime katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

EPAS, sporun daha etik, kapsayıcı ve güvenli olmasını hedefleyen çeşitli toplumsal cinsiyet faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Projelerde ve etkinliklerde, toplumsal cinsiyet, ırk, etnisite, fiziksel ve entelektüel yeterlilik, cinsel yönelim, göç ve hapisane gibi temalara yer verilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar ilk olarak 15-19 Eylül 2011'de Londra'da yapılan yıllık konferansta başlatılmıştır. 2016 yılında "Balance in Sport Project" ile toplumsal cinsiyet eşitliği uygulama araçları geliştirildi¹.

2018-2019 tarihlerinde Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi ortak yürütülen "ALL IN: Towards gender balance in sport" projesi, kamu otoritelerine ve spor kurumlarına, sporda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik politika ve programlar tasarlar ve uygularken ve bir toplumsal cinsiyet ana akımlaştırma stratejisi benimserken destek sağlamayı amaçlamaktadır. ALL IN projesi kapsamında 18 Avrupa ülkesinde 6 stratejik alanda veri toplanmıştır: liderlik, antrenörlük, spora katılım, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, iletişim/medya sporda toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ve programları²). Proje sonuçlarından bazıları şunlardır:

- Olimpik spor federasyonlarının başkanlarının %8'i kadın
- Olimpik spor federasyonlarında 5 elit antrenörden biri kadın

¹ Bkz. <https://rm.coe.int/all-in-toolkit-how-to-make-an-impact-on-gender-equality-in-sport-all-y/1680989ab2>

² Bkz. <https://public.tableau.com/profile/all.in.coe#!/vizhome/AllInTableauPublic/Homepage>

- Kadın başkanlar kayak (20%), cimnastik (19%) ve triatlon (12%) sporlarında var.

ALL IN projesi kapsamında her 4 yılda bir veri toplanacaktır. 2023 yılında ikinci veri toplama süreci gerçekleştirilecektir.

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Nesiller Boyu Eşitlik İçin Spor Girişimi

Birleşmiş Milletler (BM) Kadın Birimi (United Nations -UN Women) liderliğindeki Nesiller Boyu Eşitlik Kampanyası, 2020 yılında 25 yaşına giren Pekin Eylem Platformunu yeniden canlandırmak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini yaşayan bir gerçeklik haline getirmek için yeni ortakları ve nesilleri bir araya getirme davetidir. Bu davet kapsamında, 2020 yılında UN Women, spor ekosisteminin üyelerini, sporda ve spor yoluyla toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçeğe dönüştürmek için sporun gücünden yararlanacak bir dizi ortak ilke ve uyumlu hedefler üzerindeki ilerlemeyi hızlandırmak için Nesiller Boyu Eşitlik için Spor Girişimi başlatmıştır³.

Nesiller Boyu Eşitlik için Spor Girişimi, sporda ve spor yoluyla toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesinin sağlanabilmesi için Pekin Bildirgesini ve Eylem Platformunu desteklemeyi taahhüt etmektedir. Taahhütler aşağıda sıralanmıştır:

1. Sporun tüm alanlarında kadınların katılımını ve liderliğini ilerletmek için sistematik çabalar üstlenmek
2. Sporda ve spor yoluyla kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddete cevap vermek ve önlemek için çabaları üstlenmek
3. Ücret/ödeme ve ödül paraları dahil, kadınlar ve kız çocukları için ekonomik fırsatlardaki açığı kapatmayı üstlenmek
4. Spor medyasında kadınların eşit katılımını ve yargılardan bağımsız sunumlarını ilerletmek için; zararlı toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ortadan kaldırmak ve olumlu rol modellerini teşvik etmek için iletişim dahil, çabalar üstlenmek
5. Okul ve/veya toplum temelli aktivitelerin bir parçası olarak, yaşam becerileri eğitimi fırsatlarıyla birlikte yapılacak spor ve fiziksel aktiviteye katılımında kızlar için eşit fırsatların desteklenmesi için çabaları üstlenmek

³ Bkz. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/3/news-sport-for-generation-equality>

Nesiller Boyu Eşitlik için Spor İlkeleri (Sport for Generation Equality Principles)

Nesiller Boyu Eşitlik için Spor İlkeleri, sporda ve spor yoluyla toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve bütün çeşitlilikleriyle birlikte kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesini sağlamak için yapılacak çalışmalar için temel çalışma alanları ve eylemler için, spor ekosistemine bir yol haritası sunmaktadır. İlkeler, Pekin Eylem Platformu ve Kazan Eylem Planını referans alarak hazırlanmıştır.

1. İlke: Kadınların liderliğini ve sporun her alanına katılımını teşvik etmek için sistematik çabalar üstlenmek

- Spor kurumlarında karar verme rolleri için kadınları teşvik etmek
- Yönetişim rolleri için kadın adaylar için bir boru hattı oluşturmak ve seçim süreçlerinde cinsiyet dengesini geliştirmek
- Kadınların ilerleme kapasitelerini arttırmak için eğitim fırsatlarını arttırmak
- Mevcut politikaların toplumsal cinsiyete duyarlı - kadınları ve erkekleri farklı şekilde etkileyen faktörleri tanıyan- olduğundan ve kurum kültürünün eşitliği ve kapsayıcılığı geliştirdiğinden emin olun.
- Kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı veya önyargıyı kaldırmak için yönetim kurulu üyeliği ile diğer yönetim organları ve komitelerinin gerekliliklerini gözden geçirin.
- Uygun durumlarda, stratejiler geliştirmek ve gerekli kaynakları yönetmek için kadın komiteleri ve / veya bölümleri oluşturun.

2. İlke: Sporda kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddeti önlemek ve kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddete spor aracılığıyla cevap vermek

- Raporlama / şikâyet mekanizmalarını ve ilgili kişiler için desteği içeren koruma politikaları ve prosedürleri geliştirin ve uygulayın.
- Önleme stratejilerinin bir parçası olarak sporcuların ve ünlü/önde gelen figürlerin görünür desteğini alın
- Sporda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadelenin önlenmesi ve müdahalesi için mevzuatı güçlendirin.
- Sporda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik kaza eseri olmayan şiddet için sıfır hoşgörüyü teşvik edin;
- Sporcular ve çevredeki üyeler arasında eğitimi ve farkındalığı geliştirin;
- Koruma politikaları ve prosedürlerinin etkililiğini geliştirmek için spor kurumlarıyla ve diğer paydaşlarla işbirliğini geliştirin(örneğin Milli Olimpiyat Komiteleri ve resmi kurumlar) arttırın.

3. İlke: Kadın sporlarına yatırımdaki boşluğu kapatmayı ve kadınlar ve kız çocukları için ekonomik fırsatları teşvik etmeyi üstlenmek

- Kadın sporlarının gelişimi için yatırımları arttırın
- Profesyonel kadın sporcularının, yaşam/geçim ücretlerinin spor kariyerlerine zamanlarını adayabilmelerini sağlayacak yeterlikte olmasını sağlayın.
- Profesyonel rollerde (antrenörlük, ofis hizmetleri, vb.) toplumsal cinsiyet dengesi için çaba gösterin.
- Maaşlarda ve para ödülllerinde eşit ödeme için çaba gösterin.
- Kadın sporcular için sponsorluk fırsatlarını arttırın.
- Kadın sporcular için kariyer geçişini destekleyin. Mentörlük yoluyla yarışma sonrası kariyer fırsatlarını genişletin.

4. İlke: Spor medyasında kadınların eşit katılımını ve önyargılardan bağımsız sunumunu teşvik etmek için çaba sarf etmek; zararlı toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ortadan kaldırmak ve olumlu rol modelleri teşvik etmek için iletişim kurmak

- Spor medyasında kadın gazeteci sayısını artırın.
- Kadınları spor medyasının dışında bırakan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla ilgilenin.
- Kadın gazetecilerin tacizini ortadan kaldırın / yok edin
- Spor endüstrisinden yatırımları ve görünürlüğü artırmak için, kadın yarışmalarına yatırımı artırın.
- Haberlerde, reklamlarda ve tüm spor medyasında kadın sporcuların cinsiyetçi kalıp yargılı sunumlarını yok edin.
- Kadın sporcuların sesini rol model olarak güçlendirin.
- Kalıp yargıları kırmak için erkek şampiyonların desteğini alın.
- Kadınları ve kız çocuklarını rol model olarak sunan spor pazarlaması kampanyaları geliştirin.
- Büyür turnuvalara ve diğer spor olaylarına toplumsal cinsiyet eşitliği mesajını dahil edin.

5. İlke: Yaşam becerileri eğitimi fırsatları ile birlikte, kız çocuklarının okul ve / veya toplum temelli etkinliklerin bir parçası olarak spor ve fiziksel aktiviteye katılmaları için eşitlik fırsatlarını desteklemek için çaba sarf etmek

- Resmi ve resmi olmayan ortamlarda spora erişimde ve katılımında kız çocuklarının karşılaştıkları engelleri kaldırın.
- Özellikle adölesan döneminde, kızların ve oğlanların sporu bırakma oranlarındaki cinsiyet farkını giderin.
- Kız çocuklarının oynayabilmesi için güvenli alanlar yaratın.
- Kamu kurumlarında kızlar ve oğlanlar için eşit kaynakları yasallaştırın.
- Kız çocukları için spor ve yaşam becerileri eğitiminin birleştirildiği fırsatları genişletin.
- Spor yoluyla toplumsal cinsiyet eşitliğinin yararları hakkında oğlanları eğitmek için fırsatlar yaratın.
- Kızların spora katılım fırsatlarını artırmak için önemli spor olaylarıyla ilişkili yasal programları genişletin.

6. İlke: Yıllık bazda ilerlemeyi sistematik olarak izlemeyi ve kamuoyuna raporlamayı kabul etmek

- Üyeler, yıllık bazda İlkelerin uygulanmasına dair ilerleme raporunu gönderecekler
- UN Women üyelerin ilerlemesine ilişkin yıllık bir raporu birleştirecek ve yayınlayacaktır.
- Kadın, Spor, Beden Eğitimi ve Fiziksel Aktivite Küresel Gözlemevi kurulduğunda, bu taahhütlerde kaydedilen ilerlemenin izlenmesinde ve bir bilgi merkezi olmada anahtar bir rol oynaması amaçlanmaktadır.

Kadın, Spor, Beden Eğitimi ve Fiziksel Aktivite Küresel Gözlemevi (Global Observatory for Women, Sport, Physical Education and Physical Activity)

2020 yılında, Temmuz 2017 tarihinde Kazan'da gerçekleştirilen UNESCO 6. Beden Eğitimi ve Spordan Sorumlu Bakanlar ve Müsteşarlar Dünya Konferansı (MINEPS VI) sonrasında kabul edilen Kazan Eylem Planının 4. Eyleminin uygulanması kapsamında Kadın, Spor, Beden Eğitimi ve Fiziksel Aktivite Küresel Gözlemevinin kurulması çalışmaları başlatılmıştır. 26 Eylül 2019 yılında Gözlemevinin kurulmasına yönelik Fizibilite Çalışması Cenevre'de gerçekleştirilmiştir.

Kazan Eylem Planı çerçevesinde UNESCO, çocukluktan yaşam boyu fiziksel okuryazarlığa, elit spor katılımından spor yönetim organlarında liderliğe kadar her düzeyde beden eğitimi, fiziksel aktivite ve sporun içinde kız çocuklarının ve kadınların güçlendirilmesini teşvik eder.

UNESCO koordinasyonunda, İsviçre Konfederasyonu Hükümeti Gözlemevinin kurulması ve fizibilite çalışmasının yürütülmesinde liderlik üstlenmiştir. Fizibilite çalışması üç bileşende yapılandırılmıştır: kadın ve spor alanında uzmanlık, iş planının ana unsurlarının belirlenmesi ve proje yönetimi ve iletişim ve bilgi yönetimi. Gözlemevinde merkezi olmayan katılımcı bir yaklaşım sahiplenilmektedir. Kamu otoriteleri, spor kurumları, akademi, sivil toplum ve sektör dahil edilmiştir. Bu çalışmayı yürüten yönetim kurulunda, UN Women ve İsviçre Hükümetiyle birlikte kadın ve spor STK temsilcileri (International Working Group on Women and Sport (IWG), Women Sport International (WSI) ve International Association for Physical Education and Sport for Girls and Women (IAPESGW) yer almaktadır. Fizibilite çalışmasına Türkiye'den Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD) katılmıştır.

Kamu Politikalarının Spor ve Toplumsal Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi

On Birinci Kalkınma Planı

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) hazırlanmıştır⁴. Spor, 2.3. Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum başlığı altında yer almaktadır. 4 yıllık Kalkınma Planında Sporun amacı şu şekilde belirtilmiştir: **"645.** Sporun bir yaşam alışkanlığı haline geldiği, talep eden herkesin spor faaliyetlerine eriştiği, uluslararası şampiyonalarda başarı elde eden, prestijli spor organizasyonlarına ev sahipliği yapan ve böylelikle sporun her dalında dünya çapında rekabet edebilen bir seviyeye ulaşmak temel amaçtır."

Kalkınma Planında bulunan spor alanıyla ilgili 7 politika ve bu politikalara ait 23 tedbirde kadın ve toplumsal cinsiyet ile ilgili herhangi bir vurgu bulunmamaktadır (Tablo 1). Kalkınma Planında kadın politikaları Aile ve Kadın başlığı altında değerlendirilmektedir. Plandaki Aile ve Kadın alanında toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kadının ve kız çocuklarının güçlendirilmesine yönelik politikalar belirlenmiştir.

Tablo 1 11. Kalkınma planı spor politikaları

11. Kalkınma planı spor politikaları
Erken yaşlardan itibaren spor eğitimi verilecek; organ eğitimde beden eğitimi ve spor derslerinin niteliği artırılacak; mahallinde spor imkânları geliştirilerek her yaşta vatandaşların sportif faaliyetlere düzenli katılımı teşvik edilecektir.
İlköğretim çağındaki öğrencilere yönelik yetenek taraması ile öğrenciler, sportif anlamda başarılı olabileceği branşlara yönlendirilecek, elit sporcu yetiştirilmesi sağlanacak ve yaşam boyu aktif spor katılımını teşvik edecek branş yönlendirmesi yapılacaktır.
Coğrafi konum, iklim ve demografik yapıyı dikkate alan ulusal düzeyde spor tesislerinin yapımı ve etkin kullanılması sağlanacaktır.
Uluslararası düzeyde rekabet gücüne sahip yüksek katma değerli spor ürünleri geliştirmeye yönelik çalışmalar başlatılarak ülkemizin dünya spor endüstrisinden aldığı pay artırılacaktır.
Sporcu sağlığı merkezleri, hizmet kalitesi ve çeşitliliği artırılarak yaygınlaştırılacak, spor hekimi ihtiyacının giderilmesine yönelik tedbirler alınacaktır.

⁴ SBB (2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (<http://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/831>)

Spor turizminin uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak üzere bölge potansiyelini ve rekabet gücü yüksek spor branşlarını dikkate alan Türkiye Spor Turizmi Stratejisi hazırlanarak ülkemizin dünya spor turizm pazarından alacağı pay artırılacaktır.

Sporun bir iş kolu ve meslek haline getirilerek kayıt dışı istihdamın önlenmesi amacıyla spor sektöründe mesleki yeterlilikler ve alt meslek tanımları belirlenecek, sporun birincil iş kolu rolü güçlendirilecektir.

Kalkınma Planında spor alanında 3 hedef/gösterge belirlenmiştir. Bu hedeflerde kadın ve toplumsal cinsiyet ile ilgili herhangi bir vurgu bulunmamaktadır (Tablo 2)

Tablo 2 11.Kalkınma planı spor hedefleri

11. Kalkınma planı spor hedefleri
Tesislerden yararlanan kişi sayısı
Sportif yetenek taramasına katılan öğrenci/genç sayısı
Uluslararası müsabakalarda kazanılan madalya sayısı

2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı

Spor alanında belirlenen amaç ve hedefler belirtilmiştir: Geniş kitlelerin sporu yaşam biçimi olarak benimsediği, dezavantajlı gruplar dâhil talep eden herkesin spor faaliyetlerine erişiminin sağlanabildiği, uluslararası şampiyonalarda çok sayıda sporcusu ile derece alan, Olimpiyat Oyunları başta olmak üzere dünyadaki prestijli spor organizasyonlarına ev sahipliği yapan ve böylelikle sporun her dalında dünya çapında rekabet edebilir seviyeye ulaşmış bir ülke olmak temel amaçtır. Programda spor alanında kadın ve toplumsal cinsiyet vurgusu bulunmamaktadır. (Tablo 3). Kalkınma Planında olduğu gibi bu programda kadın politikaları Aile ve Kadın başlığı altında değerlendirilmektedir. Programdaki Aile ve Kadın alanında toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kadının ve kız çocuklarının güçlendirilmesine yönelik politikalar belirlenmiştir. Bu politikaların ve tedbirlerin gerçekleştirilmesinde Gençlik ve Spor Bakanlığının iş birliği yapılacak kurumlar arasında belirtildiği bir tedbir bulunmaktadır (Tedbir 61. Görsel, işitsel ve sosyal medyanın aile üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik eğitimler verilecektir.), bu iş birliğinin spor alanıyla ilişkisi olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 3 2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı spor politikaları

2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı spor politikaları
Vatandaşların fiziksel hareketliliğini teşvik edecek programlar geliştirilecek, uygun rekreasyon alanları oluşturulacaktır.

Erken çocukluk eğitiminden başlamak üzere tüm eğitim kademelerinde spor eğitimi içerik ve uygulama olarak iyileştirilecektir.
Kamuya ait tüm spor tesislerinin bütün vatandaşların kullanımına açık olması sağlanacaktır.
Başarılı sporcu yetiştirmek amacıyla elit sporcu seçme, yönlendirme ve normlandırma sistemleri geliştirilecek, gerekli fiziki ve beşeri altyapı imkânları oluşturulacak, Olimpik Sporcu Kamp Eğitim Merkezleri kurulacaktır.
Sporcu sağlığı merkezleri, hizmet kalitesi ve çeşitliliği artırılarak yaygınlaştırılacak, spor hekimi ihtiyacının giderilmesine yönelik tedbirler alınacaktır.
Eğitim başta olmak üzere sporun her alanında teknoloji kullanımı yaygınlaştırılacak, federasyonlar ve özel sektörün işbirliği sağlanarak bu alandaki Ar-Ge çalışmaları artırılabilecektir.

2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı

Spor alanındaki hedef ve politikadaki kadın ve toplumsal cinsiyet vurgusu açısından 2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programına benzerdir. 2020 yılı politika ve tedbirlerde, 11.Kalkınma Planına göre gerçekleştirilen bazı değişiklikler söz konusu olmakla birlikte, kadın ve toplumsal cinsiyet vurgusu bulunmamaktadır (Tablo 4)

Tablo 4 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı spor politikaları

2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı spor politikaları
Erken yaşlardan itibaren spor eğitimi verilecek; örgün eğitimde beden eğitimi ve spor derslerinin niteliği artırılacak; mahallinde spor imkanları geliştirilerek her yaşta vatandaşların sportif faaliyetlere düzenli katılımı teşvik edilecektir.
İlköğretim çağındaki öğrencilere yönelik yetenek taraması ile öğrenciler, sportif anlamda başarılı olabileceği branşlara yönlendirilecek, elit sporcu yetiştirilmesi sağlanacak ve yaşam boyu aktif spor katılımını teşvik edecek branş yönlendirmesi yapılacaktır.
Coğrafi konum, iklim ve demografik yapıyı dikkate alan ulusal düzeyde spor tesislerinin yapımı ve etkin kullanılması sağlanacaktır.
Sporcu sağlığı merkezleri, hizmet kalitesi ve çeşitliliği artırılarak yaygınlaştırılacak, spor hekimi ihtiyacının giderilmesine yönelik tedbirler alınacaktır.
Spor turizminin uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak üzere bölge potansiyelini ve rekabet gücü yüksek spor branşlarını dikkate alan Türkiye Spor Turizmi Stratejisi hazırlanarak ülkemizin dünya spor turizm pazarından alacağı pay artırılabilecektir.
Sporun bir iş kolu ve meslek haline getirilerek kayıt dışı istihdamın önlenmesi amacıyla spor sektöründe mesleki yeterlilikler ve alt meslek tanımları belirlenecek, sporun birincil iş kolu rolü güçlendirilecektir.

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2018 yılında hazırlanmıştır. Bu politika belgesinde eğitim, sağlık, ekonomi, karar alma mekanizmalarına katılım ve medya olmak üzere beş temel politika eksenini belirlemiştir. Strateji belgesinde ve eylem planında spor alanı dahil edilmediği için spor alanındaki çeşitli pozisyonlardaki kadınların güçlenmesi politika dışında bırakılmıştır. Gençlik ve Spor Bakanlığı politika belgelerinde de spor alanındaki kadınlara yer verilmemesi, bu alanın ülke politikasında bulunmadığının bir göstergesidir.

Kamu Kurumlarının İzleme Çalışmalarının ve Kapasitelerinin Değerlendirilmesi

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2019 Yılı Faaliyet Raporu

2019 yılında gençlik hizmetleri faaliyet alanında gençlik merkezlerinde yürütülen Sağlıklı Yaşam ve Spor Atölyeleri kapsamında düzenlenen 35.773 faaliyete 74.269 genç katılmıştır. Bu sayı cinsiyete göre ayrılmış değildir. Bu atölyelerde spor faaliyetlerine yönelik içerik belirtilmemiştir. Gençlik merkezleri kulüplerinde Sağlıklı Yaşam ve Spor Kulüpleri bulunmaktadır. Bu kulüplerde; sportif faaliyetler, sağlıklı yaşam faaliyetleri (doğa yürüyüşleri, bisiklet etkinlikleri, diğer faaliyetler) ve bağımlılıklarla mücadele faaliyetleri düzenlenmiştir. 2019 yılı içerisinde Sağlıklı Yaşam ve Spor Kulübü kapsamında gerçekleştirilen 32.141 faaliyete 727.315 genç katılmıştır. Bu sayı cinsiyete göre ayrılmış değildir.

Bakanlık tarafından düzenlenen gençlik kamplarında spor faaliyetleri (basketbol, voleybol, futbol, kano, tırmanış, bisiklet vb.) yer almaktadır. 2019 yılında 39 tesiste kamp düzenlenmiştir. Bu kamplara 12-22 yaş aralığında 125.000 genç katılmıştır. Bu sayı cinsiyete göre ayrılmış değildir.

Eğitimler ve Sosyal Faaliyetler başlığı altında spor içerikli faaliyetlerin değerlendirilmesi sunulmuştur. Bu bilgilere dayanarak, bu faaliyetlerde doğrudan kadınların ve kız çocuklarının spora katılımının hedeflenmediği, kadın ve toplumsal cinsiyet vurgusunun yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu faaliyetlerden bazıları şunlardır; TRT Spor 2 ve Bakanlık işbirliği protokolü, hızlı ayaklar çizgi film, 29 Ekim farkındalık koşusu, sınırsız futbol, sağlıklı pedallar

Raporda, yükseköğrenim öğrencilerine yönelik düzenlenen sportif faaliyetlerin bir değerlendirilmesi de sunulmaktadır. 2019 yılında düzenlenen 15586 sportif faaliyete 47.705 öğrenci katılmıştır. (Basketbol, voleybol, futbol, masa tenisi, atletizm, bilardo, satranç, yüzme, cimnastik, aerobik, step, boks ve uzakdoğu sporları, kort tenisi, dart, badminton, pilates, güreş, bilek güreşi, okçuluk vb. faaliyetler). Bu sayı, cinsiyete göre ayrıştırılmamıştır.

Spor alanına ilişkin projeler

Sportif Yetenek Taraması ve Spora Yönlendirme Projesi: Çocuk ve gençleri sporla tanıştırmak, spora başlama yaşında bulunan yetenekli çocukları tespit ederek spor branşlarına yönlendirmek ve üst düzey sporcu olarak yetiştirilmelerini sağlamak amaçlanmaktadır. 2017-2018 eğitim-öğretim dönemi sonunda yaklaşık 423.000 ilkökul 3. sınıf öğrencisi taramalara katılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda 46.884 çocuk seçilmiş ve Temel Hareket Becerileri ve Spor Becerileri Eğitimine çağrılmıştır. Ayrıca proje kapsamında ülkemizde eğitim gören 64 ülke vatandaşı 9.151 öğrenci Sportif Yetenek

Taramasına katılmış ve 816'sı Temel Hareket ve Sportif Beceriler Eğitime davet edilmiştir. Bununla birlikte; 869 engelli öğrenciye Sportif Yetenek Taraması yapılarak Temel Hareket ve Sportif Beceriler Eğitime katılmaları sağlanmıştır. 2018-2019 eğitim-öğretim dönemi içerisinde 81 ilde 1.350 öğretmen ve 1.495 antrenör tarafından 802.946 öğrencinin taraması yapılmıştır. Taramalar sonrasında 100 bin çocuk halk eğitim merkezleri üzerinden açılan Sporcu Eğitimi ve Gelişimi Temel Hareket Becerileri Programını (Temel Düzey) tamamlamıştır. Projeye katılan çocuk, antrenör ve öğretmen verilerinde cinsiyete göre ayrışma söz konusu değildir. Projeden kaç kız ve oğlan çocuğunun yararlandığı bilgisi bulunmamaktadır.

Yüzme Bilmeyen Kalması: İlkokulda okuyan öncelikle 3. ve 4. sınıf öğrencilerin beden eğitimi ve oyun dersini yüzme öğrenerek değerlendirmeleri amacıyla Yüzme Bilmeyen Kalması Projesiyle yaklaşık 100 bin çocuğa yüzme öğretilmesi hedeflenmiştir. 2019 tarihi itibarıyla 81 il ve 243 ilçede, 155 yüzme havuzunda 300.000 kişiye yüzme eğitimi verilmiştir. Projeden kaç kız ve oğlan çocuğunun yararlandığı bilgisi bulunmamaktadır.

Spor ile Sosyal Uyum: Olimpik Mülteci Vakfı ile Bakanlık işbirliğinde yürütülen "Geçici ve Uluslararası Koruma Altındaki Bireyler ve Ev Sahibi Toplum İçin Spor ile Sosyal Uyumu Güçlendirme" projesi hazırlık ve programlama aşamaları tamamlanmış ve 2019 yılında gerçekleştirilmeye başlanmıştır. 8-12 ve 13-18 yaş grubuna 6 spor branşında eğitim verilmektedir. Spor dalları arasında futbol, badminton, voleybol, basketbol, masa tenisi, taekwondo, güreş, karate, masa tenisi, yüzme, judo, cimnastik, atletizm, hentbol ve okçuluk, yer almaktadır. Raporda sunulan bilgilerde cinsiyete göre ayrışmış veri sunulmamıştır.

10 Bin Pota: Aynı anda, basketbol, voleybol, badminton ve ayak tenisinin oynanabildiği, çok amaçlı spor alanı projesi ile milyonlarca vatandaşın evine en yakın yerde spor yapması amaçlanmaktadır. 585 adet spor tesisinin yapımına başlanılmıştır. Raporda yararlanılan bireylere ve cinsiyetlerine dair herhangi bir veri sunulmamıştır.

Okul Spor Faaliyetleri: 2018-2019 eğitim-öğretim döneminde 57 branşta 422 ulusal organizasyon düzenlenmiştir. Okul spor faaliyetlerine katılan sporcu sayısı 2.391.900'dür. Cinsiyete göre ayrışmış veri sunulmamıştır.

Anadolu Yıldızlar Ligi (ANALİG): İllerde spor altyapısı oluşturulmasına büyük katkı sağlayan ANALİG faaliyetlerine 2018-2019 sezonunda; 21 branşta (atletizm, badminton, basketbol, buz pateni, buz hokeyi, cimnastik, hentbol, judo, karate, kayak, masa tenisi, sutopu, taekwondo, voleybol, beyzbol, softbol, güreş, bocce, hokey, modern pentatlon, yüzme) 81 ilden, 164 takım, 10.023 kadın, 12.241 erkek sporcu katılmıştır.

Üniversiteler Ligi (ÜNİLİG): 16 spor dalında (Basketbol 3x3), Buz Hokeyi, Crossminton, Curling, Dragon Bot, Hentbol, Hokey, Kayak (Kuzey Disiplini), Korfbol, Korumalı Futbol, Kürek, Modern Pentatlon (Lazer Run) Ragbi, Salon Futbolu, Su Topu, Voleybol) 55 ilimizden, 117 üniversiteden, üniversite takımı olmak üzere 5.231 sporcu katılmıştır. Cinsiyete göre ayrılmış veri sunulmamıştır.

Spor merkezleri

Bakanlık bünyesinde faaliyet gösteren spor merkezleri arasında, Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezleri (TOHM), Engelliler il spor merkezleri, sporcu eğitim merkezleri ve il spor merkezleri yer almaktadır. Raporda bu merkezlerde sunulan hizmetlerden yararlanan toplam sporcu sayıları, hizmet veren toplam antrenör, psikolog gibi eğitimci sayıları verilmekle birlikte cinsiyete göre ayrıştırılmış değildir.

Uluslararası Spor Organizasyonları

2019 Avrupa Gençlik Olimpik Yaz Festivali: Artistik cimnastik, atletizm, basketbol bisiklet, güreş, judo, tenis, voleybol ve yüzme branşlarında 67 kadın ve 59 sporcu katılmıştır.

2019 Avrupa Gençlik Olimpik Kış Festivali: 17 kadın ve 17 erkek sporcu katılmıştır.

2. Avrupa Oyunları: 44 kadın ve 71 erkek sporcu katılmıştır.

İstatistikler

Raporda, 2019 yılına ait lisanslı sporcu, kazanılan madalya, spor kulübü, antrenör sayıları verilmiştir. Fakat bu sayılar cinsiyete göre ayrılmamıştır. 2019 yılında 637 Erkek 253 kadın olmak üzere toplam 890 milli takım sporcusuna performans testleri uygulanmıştır

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Plan

Stratejik planda temel performans göstergelerinde doğrudan sporla ilgili 4 gösterge bulunmaktadır. Aşağıda sıralanan bu göstergelerde cinsiyete göre ayrıştırma ya da toplumsal cinsiyet vurgusu bulunmamaktadır:

- Toplam sporcu sayısı
- Okul sporlarına katılan toplam öğrenci sayısı
- Yetenek taramasından geçirilen öğrenci/genç sayısı
- Yapılacak spor tesisi sayısı

Stratejik Planda, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın faaliyet gösterdiği alanlardan birisi olarak Spor Hizmetleri alanında belirlenen ürün/hizmetlerde kadın ve toplumsal cinsiyet alanı vurgusu bulunmamaktadır (Tablo 5).

Tablo 5 Gençlik ve Spor Bakanlığı stratejik planı spor hizmetleri ürün/hizmetler

Gençlik ve Spor Bakanlığı stratejik planı spor hizmetleri ürün/hizmetler	
1.	Spor alanında uygulanacak temel politikaların tespiti amacıyla gerekli çalışmaları yapmak, spor tesisleri ihtiyacını tespit etmek ve planlamak.
2.	Spor kültürünün geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve özendirilmesini sağlamak ve bu konu-da her türlü tedbiri almak.
3.	Sporcu yetiştirilmesi ve spora ilgiyi artırmaya yönelik çalışmaları yürütmek, başarılı sporculara ve çalıştırıcılarına ayni ve nakdi yardım yapmak veya yapılmasını sağlamak, ödüllendirmek, uluslararası yarışmalarda Türkiye'yi temsil edip derece alan sporculara aylık bağlanması ve Milli Sporcu Belgesi verilmesiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
4.	Engelli bireylerin spor yapabilmelerini sağlamak ve yaygınlaştırmak üzere; spor tesislerinin engellilerin kullanımına uygun olmasını sağlamak, spor eğitim programları ve destekleyici teknolojiler geliştirmek, gerekli malzemeyi sağlamak, engelli bireylere yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları ile yayınlar yapmak, spor adamları yetiştirmek, engelli bireylerin spor yapabilmesi konusunda ilgili diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak.
5.	Okul dışı spor faaliyetleri ile diğer spor alanlarında faaliyetler düzenlemek, bunların gelişmesini sağlamak, imkânlar ölçüsünde bu faaliyetlere ait araç, gereç ve benzeri ihtiyaçları temin etmek.
6.	Spor müsabakalarında uluslararası kuralların ve her türlü talimatın uygulanmasını sağlamak.
7.	Okul dönemindeki çocuklara yetenek taraması yapılarak, sporcu olabilme potansiyeli taşıyanları belirlemek ve yeteneklerine uygun spor dallarına yönlendirmek.
8.	Her türlü spor tesisi ve eğitim merkezlerinin kurulması, işletilmesi ve ad verilmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.

9.	Sporcu sağlığının korunması ve geliştirilmesi ile ilgili politikaların tespit edilmesi amacıyla gerekli çalışmaları yapmak, bu konuda gerekli tedbirleri almak, sağlık araştırma merkezlerinin kurulmasına yönelik iş ve işlemleri yürütmek, sporcuların genel sağlık taramalarını yapmak veya yaptırmak, sağlık kayıtlarını tutmak, sporcu sağlığını tehdit eden maddelerle mücadele konusunda bilgilendirme yapmak ve bu amaçla kurum ve kuruluşları desteklemek.
10.	Sporcuların sigortalanması işlemlerini yapmak veya yaptırmak.
11.	Görev alanıyla ilgili konularda ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak.
12.	Spor idarecisi, çalıştırıcısı, spor elemanları ve hakemlerin eğitilmesini ve yetiştirilmesini sağlamak.
13.	Spor dallarının belirlenmesini tayin ve tespit etmek, spor federasyonlarının kurulmasına ve faaliyetlerinin sona erdirilmesine ilişkin iş ve işlemleri yapmak.
14.	Bağımsız spor federasyonlarının kuruluş işlemleri ve genel kurulları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
15.	Federasyonlara ve spor kulüplerine yardım yapmak ve bütçeleri ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
16.	Ülkemizde faaliyeti olan ancak herhangi bir federasyona bağlı olmayan spor dallarının yaygınlaştırılması, faaliyetlerinin düzenlenmesi ve bu spor dallarında kulüplerin faaliyette bulunması için gerekli tedbirleri almak.
17.	Spor federasyonları ve kulüplerinin yurtiçi ve yurtdışındaki müsabakalara katılmalarına veya yurtiçi ve yurtdışında müsabaka düzenlemelerine izin verilmesine ve sonuçlarının değerlendirilmesine ilişkin iş ve işlemleri yapmak.
18.	Sporcu, spor kulüpleri ve spor anonim şirketlerinin sicil, tescil, lisans, vize ve aktarma ile ilgili iş ve işlemlerini yürütmek ve bu konuda federasyonlarla koordinasyonu sağlamak.
19.	Özel spor tesislerinin kuruluşuna ilişkin izin, ruhsat ve benzeri hizmetleri yürütmek, standartlarını belirlemek ve bu kuruluşların denetimini yapmak.
20.	21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Kanunda Bakanlığa verilen görevleri yerine getirmek.

Bakanlık stratejik planlama çalışmalarında dış çevre analizi; dış çevrenin politik, ekonomik, sosyolojik, teknolojik, yasal ve çevresel etkenler açısından değerlendirilebilmesi amacıyla PESTLE analizi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, Bakanlığın içsel durumunu ile onu çevreleyen dışsal faktörleri ve bu faktörlerin yürütülecek faaliyetlere etkilerini öngörebilmek ve bu sayede amaç ve hedeflere ulaşmak için faaliyetlerde etkinliği sağlayabilmek amacıyla GZFT (SWOT) analizinden faydalanılmıştır. Her iki analiz kapsamında kadın ve toplumsal cinsiyet alanına vurgu yapılmamıştır.

Strateji geliştirme çalışmaları kapsamında belirlenen sporla ilgili amaç ve hedeflerde kadın ve toplumsal cinsiyet vurgusu bulunmamaktadır. Performans göstergelerinde cinsiyete göre ayrışma ya da kadına yönelik bir gösterge yoktur (Tablo 6)

Tablo 6 Gençlik ve Spor Bakanlığı spor stratejisi amaç, hedefler ve göstergeler

Amaç: Spor hizmet ve faaliyetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması ile uluslararası alanda sportif başarıların artırılmasını sağlamak.
Hedef 1. Vatandaşların spor tesislerinden daha fazla yararlanmasını sağlamak. Gösterge: Spor tesislerinin gün içerisinde açık olduğu süre Gösterge: Toplam sporcu sayısı Gösterge: Tesislerden yararlanan kişi sayısı
Hedef 2. Öğrencilerin en az bir spor branşında lisanslı olarak spor yapmasını sağlamak. Gösterge: Okul sporlarında faaliyet yapılan branş sayısı Gösterge: Okul sporlarına katılan toplam öğrenci sayısı Gösterge: Okul sporlarına katılan toplam okul sayısı
Hedef 3. Engellilerin sportif faaliyetlere aktif katılımını artırmak. Gösterge: Engelli sporculara hizmet vermek üzere eğitilen antrenör sayısı Gösterge: Engelli bireylerin spor tesislerine ulaşımı için tahsis edilen araç sayısı Gösterge: Engellilere hizmet veren spor kulübü sayısı Gösterge: Engelli sporcu sayısı
Hedef 4 Spor kulüplerinin yapısını güçlendirmek. Gösterge: Amatör spor kulüplerine ayni ve nakdi yardım yapılması Gösterge: Amatör spor kulübü sayısı
Hedef.5 Yetenekli sporcuları tespit etmek ve spora yönlendirilmelerini sağlamak Gösterge: Yetenek taramasından geçirilen öğrenci/genç sayısı Gösterge: Yetenek taraması sonucu spora başlatılan öğrenci/genç sayısı

Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme Kapasiteleri

Son üç yılda Türkiye'de spor ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanında gerçekleştirilen faaliyetlerin çok büyük bir bölümü STK'lar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu bölüm, bu raporun en umut veren bölümüdür. Türkiye'de bu alanda izleme ve değerlendirme faaliyeti yürüten sadece Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneğidir (KASFAD). Raporda, spor alanında mevcut durum değerlendirmesinin sunulduğu bölümde yer alan verilerin önemli bir bölümü KASFAD'ın 2018-2020 tarih aralığında yapmış olduğu izleme ve değerlendirme faaliyetlerinden alınmıştır. Kadın Futbol Kulüpleri Derneği ve Kızlar Sahada gibi bazı STK ve sosyal girişimler de kendi faaliyet alanlarındaki çalışmalarını planlayabilmek amacıyla mevcut durum analizi ve ihtiyaç analizi gerçekleştirmektedirler. Bu bölümde Türkiye'de sporda ve spor yoluyla kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik önemli faaliyetler yürüten STK ve sivil girişimlere yer verilmiştir. Bunlar, son yıllarda yerelde etki gücü yüksek olabilecek ulusal ve uluslararası iş birliği olan nitelikli çalışmalar gerçekleştirerek bir yandan çok sayıda kadın ve kız çocuğuna toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle spor yapma fırsatı sunarken bir yandan da alanın ihtiyacı olan eğitimleri gerçekleştirmekte, materyaller üretmektedirler. Bu STK ve sosyal girişimlerin 2018-2020 döneminde gerçekleştirdiği faaliyetlerin bu raporda sunulması önemlidir. Aşağıda sunulan bilgiler, bazı kuruluşların faaliyet raporlarından ve web sayfalarından elde edilmişken, bazılarında kişisel bağlantılar yoluyla bilgiler istenmiştir.

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi

Bu raporda, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK)'nin 2018-2019 yıllarını kapsayan iki faaliyet raporu incelenmiştir⁵. Her iki raporun, TMOK başkanı Dr. Uğur Erdener imzalı önsözlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi vurgusu yapılmaktadır. İki yıla ait TMOK tarafından gerçekleştirilen toplumsal cinsiyet eşitliği vurgulu faaliyetler aşağıda sunulmuştur. Sporda toplumsal cinsiyet eşitliği göstergelerinden biri olan toplumsal cinsiyet ayrıştırılmış veri sunumunun her iki raporda gerçekleştirildiğini belirtmek önemlidir. Özellikle uluslararası spor müsabakalarına (Kış Olimpiyat Oyunları, Yaz Gençlik Olimpiyat Oyunları, Akdeniz Oyunları vb.) katılan sporcu, antrenör sayılarında, Olimpiyat kotası alan sporcu sayılarında, Olimpik sporcu takım destek programlarında, sağlanan sporcu burslarında, sporcu performanslarında, antrenör seminerlerinde, düzenlenen ulusal faaliyet katılımcı sayılarında cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler sunulmuştur. Aşağıda, TMOK 2018 ve 2019 faaliyet raporlarında yer alan toplumsal cinsiyet konulu faaliyetler sunulmuştur.

⁵ Bkz. <https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/yayinlarimiz>

Yelken Kadın Yönetici Desteği: Dünya Yelken Federasyonu (ISAF) tarafından 27 Ekim - 4 Kasım 2018 tarihleri arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde organize edilen 2018 Dünya Yelken Federasyonu Konferansı'na Türkiye'yi temsilen Türkiye Yelken Federasyonu Merkez Hakem Kurulu Başkanı Pınar Coşkuner Genç'in katılımında TMOK, ulaşım desteği sundu.

Olimpik Anneler Projesi: TMOK'un 2014 yılında Procter & Gamble Türkiye sponsorluğu ve iş birliği ile uygulamaya koyduğu "Olimpik Anneler Projesi", 2018 yılında devam etti. "Çocuğuna Spor Yaptıran Her Anne, Bir Olimpik Annedir" sloganıyla yürütülen Projesi kapsamında anneleri bilinçlendirmek ve çocuklarını spor yapmaya teşvik etmeleri amaçlı kampanyalar ve aktiviteler düzenlendi. Projede, Tokyo 2020 Olimpiyat Oyunları'na katılma ve başarı elde etme şansı yüksek 17 kadın ve 14 erkek sporcuya aylık finansal destek sağlandı.

Mustafa V. KOÇ Spor ödülü: Türkiye'nin spor alanında gelişimine katkıda bulunan insan ve kurumları teşvik etmek, topluma örnek teşkil edecek kişileri ve/veya olayları gündeme taşıyarak ilham vermek üzere konulan ödülün 2018 yılı sahibi Dünya ve Avrupa Şampiyonu kadın milli güreşçi Yasemin Adar oldu.

IOC Kadınlar ve Spor Dünya Ödülü: Eczacıbaşı Spor Kulübü'nün IOC 2018 Kadınlar ve Spor Dünya Ödülü'nü kazanmasıydı. TMOK, Kadınların spor yoluyla güçlendirilmesi ve spordaki varlıklarının artırılması için verdiği katkılar nedeniyle Eczacıbaşı Spor Kulübü'nü IOC Kadınlar ve Spor Dünya Ödülü'ne aday gösterdi.

Olimpik Kızlar Projesi: Kadının her platformda izleyici değil, oyuncu olması gerektiğini vurgulayan, Olimpiyatlarda yarışacak kızlarımızın ilham verici hikâyeleriyle, onları izleyen genç kızlarımıza cesaret vermeyi amaçlayan 'Olimpik Kızlar Projesi' kapsamında, Tokyo 2020 Olimpiyatlarına katılma ve madalya kazanma potansiyeli olan 7 spor dalında 8 kadın sporcuya Mart 2019'dan Ekim 2020 tarihine kadar olan 20 aylık süre içerisinde aylık finansal destek sağlanmaktadır.

Güreşte Kadın Global Forumu: Uluslararası Güreş Federasyonu'nun "Güreşte Kadın Global Forumu" 24-28 Kasım 2019 tarihleri arasında İstanbul'da düzenledi. 50'den fazla kadın liderin katıldığı ve dört gün süren Forumda sporda kadının güçlendirilmesi ve kadınların liderlik özelliklerinin geliştirilmesi konusunda interaktif seminerler düzenlendi, kadın yönetici olmak, sporculuktan liderliğe geçiş, kadın liderlik rolleri, kadın güreşçiler ve medya, cinsiyet eşitliği projeleri, kadın sporculara antrenörlük ve mentörlük, kadın antrenörlerin ve hakemlerin önemi konularında sunumlar gerçekleştirdi.

Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD)

2012 yılında kurulan KASFAD, kadın ve spor alanında hak temelli faaliyetler yürüten bir sivil toplum kuruluşudur. KASFAD, kadınların ve kız çocuklarının spor, fiziksel aktivite ve beden eğitimi alanına katılımlarında faaliyet gösteren kamu kurumlarını (Gençlik ve Spor Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı gibi), yerel yönetimleri, spor federasyonlarını, sponsorları, spor kulüplerini, sivil toplum kuruluşlarını/sivil girişimleri, sporcuları, antrenörleri ve beden eğitimi öğretmenleri gibi farklı kurum ve bireyler arasında diyalog geliştirmek ve işbirliğine yönelik çalışmalar yürütmek amacıyla iki yılda bir Kadın ve Spor Çalıştayı düzenlemektedir. Çalıştay raporlarını özellikle politika yapıcılarla paylaşarak gerekli politikaların geliştirilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bununla birlikte kadın ve spor alanındaki gelişimlere yönelik izleme değerlendirme faaliyeti yürütmektedir. Spor ve toplumsal cinsiyet eşitliği stratejik alanlarında çeşitli göstergelerle ilgili belirli aralıklarla topladığı verileri değerlendirerek mini raporlar yayınlamaktadır.

Kadın ve Futbol Çalıştayı: 26 Nisan 2018 tarihinde, KASFAD, Kadın Futbol Kulüpleri Derneği ve Okan Üniversitesi Spor Yöneticiliği Bölümü iş birliğiyle Okan Üniversitesinde Kadın ve Futbol Çalıştayı düzenlendi. Kadın futbolu alanında yer alan birçok aktörün (futbolcu, antrenör, hakem, yönetici, akademisyen, sponsor, medyacı, sivil toplumcu gibi) katıldığı çalıştay, Türkiye’de kadın futbolunda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına ve kadınların futbol alanında görünürleşmesine yönelik tüm aktörlerin bir araya geldiği ilk etkinliktir⁶.

2. Kadın ve Spor Çalıştayı: II. Kadın ve Spor Çalıştayı, KASFAD ve Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi iş birliğiyle, Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsünde 7 Aralık 2018 tarihinde düzenlendi. Türkiye’de Spor Alanında Kadınların Temsili: Sorunlar ve Çözüm Önerileri başlıklı çalıştay, 5 stratejik alanda çalışma gruplarının katılımıyla gerçekleştirildi: antrenörlük, hakemlik, performans sporuna katılım, rekreatif fiziksel aktivite ve spor yönetimi. Uluslararası başarılarına imza atmış sporcu, antrenör, hakem ve yöneticilerin de katıldığı çalıştay raporu KASFAD internet sayfasında yayımlanmaktadır. Rapor, ilgili kurumlara da gönderilmiştir. Raporda, 2017 yılına ait spor ve toplumsal cinsiyet eşitliği verilerine de yer verilmiştir⁷.

KASFAD 2018 Raporu: İzleme faaliyeti kapsamında 2017 yılında ait spor ve toplumsal cinsiyet eşitliği verileri 2018 yılında yayımlanmıştır. Dikkate alınan göstergeler şunlardır: Spor yönetiminden sorumlu kurumlarda (Gençlik ve Spor Bakanlığı, Spor Genel Müdürlüğü, Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü, Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı, Spor

⁶ KASFAD (2018). Kadın Futbol Çalıştayı Raporu. Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği. (<http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1088>)

⁷ Koca, C., Öztürk, P., Kara, M., Altun Ekinci, M., Kavasoğlu, ve Canbaz, B. (2019). II. Kadın ve Spor Çalıştayı Raporu Spor Alanında Kadınların Temsili: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. KASFAD. (<http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/865>)

Federasyonları ve Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi) karar alma mekanizmalarında kadın ve erkek sayıları/oranları; spor eğitimi veren kurumlarda (lise ve üniversite) kadın ve erkek aday öğrenci kontenjanları / kayıtlı öğrenci sayıları / öğretmen sayıları/oranları. Bu rapor da KASFAD internet sayfasında yayımlanmaktadır⁸.

KASFAD 2020 Raporu: 2020 yılında dört alanda izleme faaliyeti gerçekleştirilmiştir: spora katılım, spor yönetimi, antrenörlük ve spor eğitimi. KASFAD 2020 raporunda yer alan veriler, bu rapordaki mevcut durum değerlendirilmesinde kullanılmıştır⁹.

---

⁸ Bkz. <https://www.kasfad.org/?cat=130>

⁹ Bkz. <https://www.kasfad.org/?p=2797>

Fenerbahçe Spor Kulübü

Fenerbahçe Spor Kulübü Kasım 2018'den itibaren Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) tarafından yürütülen HeForShe hareketine Tüpraş'ın desteği ile katılarak, 'Kapsayıcı Spor Kulübü' olmak hedefiyle çeşitli çalışmalar yürütmektedir. 2020 yılında BM Kadının Güçlenmesi İlkelerini (Women's Empowerment Principles-WEPs) imzalamıştır ve Avrupa'da WEPs'e imza atan ilk spor kulübü olmuştur. Kulüp tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerden bazıları aşağıda sıralanmıştır:

Toplumsal cinsiyet analizi: Spora katılım, spor yönetimi, antrenörlük, medya ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanlarında kurumsal toplumsal cinsiyet analizi gerçekleştirildi. Bu analiz bulgularına dayanarak kurumsal eylem planı hazırlandı.

Toplumsal cinsiyet eğitimi: Kurum çalışanlarına yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği seminerleri; sporculara ve antrenörlere sporda toplumsal cinsiyet eşitliği atölyeleri düzenlendi. Kulübün faaliyet gösterdiği spor dallarındaki sporcular ve teknik ekipler, öncelikle A takımları, amatör ve alt yapı teknik ekipleri eğitim aldı. Kurum içinde gerçekleştirilecek toplumsal cinsiyet seminerlerinde eğitmen olarak görev alacak kurum çalışanlarının eğitimi gerçekleştirildi. Ayrıca, Toplumsal cinsiyet Analizi sonucunda Fenerbahçe'nin öncelikleri doğrultusunda hazırlanan eylem planının uygulanmasına yönelik ve kurumda değişimi sağlamak üzere çalışanlardan oluşan bir ekip kuruldu ve bunlar Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Değişim Liderleri Eğitimlerini tamamladı.

Spor yoluyla kadına yönelik şiddetin önlenmesi: 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede 16 günlük aktivizim günlerinde çeşitli farkındalık arttırmaya yönelik faaliyetler düzenlendi. Kadına yönelik şiddete karşı bir manifesto hazırlandı ve ünlü isimler ve Fenerbahçe sporcuları tarafından seslendirilerek mecralardan paylaşıldı. 16 gün boyunca FB TV'de kadınlara yönelik şiddet konusunu farklı açılardan ele almak üzere farklı uzmanlar ağırlandı.

Spor yoluyla toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması: 8 Mart Dünya Kadınlar günü kapsamında, BM Kadın Biriminin nesillerin ortak hedefi olan eşit bir gelecek inşa etmek adına başlattığı "Nesiller Boyu Eşitlik" temalı kampanyası çerçevesinde "Nesiller Boyu Eşitlik: Sporda ve Sporla Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesi" etkinliği düzenlendi. Etkinlikte spor okullarına giden kız ve oğlan çocukları ile Fenerbahçe'nin ilk kadın sporcuları ve 2020 Tokyo Olimpiyatına gitmeye hak kazanan rol model kadın sporcuları bir ara getirildi. Fenerbahçe Koleji öğrencilerine "Herkes için Spor" semineri düzenlendi.

Babalar Günü videosu: Bu gün kapsamında Fenerbahçeli sporcu babaların ilgili babalığa ilişkin mesajlarını verdiği bir video paylaşıldı.

Kızlar Sahada

Amacını "Yapamazsın" diye kodlanan toplumsal cinsiyet kalıplarını kırmak, kız çocuklarını ve her yaşta kadını futbol yoluyla güçlendirmek olarak belirten Kızlar Sahada, 2014 yılında kurulan bir sosyal girişimdir. Gerçekleştirilen faaliyetler şunlardır:

Futbol turnuvaları: 2013 yılından bu yana kadınlar için düzenlenen ilk ve hala tek özel kadın futbol turnuvası olan İstanbul Kupası'nı, 2015 yılından bu yana da her yıl liselerde okuyan kız çocukları için Gençlik Kupası'nı düzenlemektedir. 2020 yılında ise üniversite öğrencisi kadınlar için Üniversite Kupası'nı düzenleyecektir.

VISA Kızlar Sahada Futbol Okulları: Kızlar Sahada'nın, Visa ana sponsorluğunda Türkiye'nin 7 bölgesinden toplam 9 ilde kadın futbol kulüplerinin altyapılarında, sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı olan 9 -14 yaş grubundaki kız çocuklarına yönelik hayata geçirdiği ücretsiz futbol ve sosyal gelişim programıdır.

KOTEX Kızlar Sahada Futbolcu Gelişim Programı: Kotex iş birliği ile kadın futbolcuların sosyal ve kariyer gelişimlerini destekleyen Kotex Kızlar Sahada Futbolcu Gelişim Programı kapsamında seçilen 5 kadın futbol kulübünün A takım oyuncularına Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Başarı için Psikolojik Dayanıklılık, Kişisel Marka Olma ve Kariyer Yönetimi alanlarında eğitim ve koçluk verilerek oyuncuların kişisel yetkinliklerinin ve kariyer gelişim becerilerinin artırılması hedeflenmektedir.

Kızlar Sahada Akademi: Futbolu her yaşta ve kesimden kız çocuğuna ulaştırmak üzere tasarlanan, bir hafta süren ve sosyo-ekonomik dezavantajlı, 10-12 yaş arasındaki kız çocuklarını dahil eden bir gelişim programıdır.

Kurumsal Eğitimler: İki tür eğitim düzenlenmektedir. FOOTBALL3 eğitimi, kurumsal şirketler, eğitim kurumları ve spor kulüpleri için "takım olma, kapsayıcılık ve dahil etme" süreçlerinin futbol sahasında deneyimlendiği bir eğitimdir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ve Kapsayıcılık Atölyesi, kurumsal şirketler, eğitim kurumları, spor kulüpleri ve ekibini çeşitlilik yönetimi ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında geliştirmek isteyen her organizasyon içindir.

Futbol ve Sosyal Gelişim Kampları: Farklı dezavantajlı koşulları olan kız ve oğlan çocukları için organize edilen futbol ve sosyal gelişim kamplarıdır.

Kızlar Sahada'nın 7 yıldır düzenlediği bu faaliyetlere 6447 kadın oyuncu, 33 kadın antrenör, 21 kadın hakem, 577 kız çocuğu ve 290 kız-oğlan çocuk katılmıştır.

Kadın Futbolcu İhtiyaç Analizi Araştırması: Kızlar Sahada, Visa ve Kotex ile birlikte farklı seviyelerdeki kadın futbolcular için gerçekleştirdiği projelerde, kadın futbolcuların futbolda kariyer geliştirmelerine yönelik uzun vadeli eğitimler düzenlemektedir. Bu eğitimlerin içeriğinin belirlenmesi ve geliştirilmesi çalışmalarında katkıda bulunması amacıyla Kadın Futbolcu İhtiyaç Analizi gerçekleştirmiştir. Bu çalışmaya 30 ilden 65 kulüpte oynayan 345 kadın futbolcu katıldı. Bu futbolcular, 2010-2020 yılları arasında lisanslı futbol oynayan 15-22 yaşa aralığındaki sporculardır. Katılımcılar arasında 42 milli futbolcu yer almaktadır.

Sporcuların büyük bir çoğunluğu lise ve üniversite öğrencisidir. Kadın futbolcuların en büyük hedefi, milli takımda oynamaktır. Sonraki hedefleri arasında beden eğitimi öğretmeni ve antrenör olmak yer almaktadır.

Kadın futbolcuların en büyük ihtiyaçları maddi destektir. Kadın futbolunun statüsünün TFF bünyesinde profesyonel olmaması, kulüplerin maddi yetersizlikleri, erkek futboluna kıyasla ikincil konumu gibi sebeplerden ötürü kadın futboluna sunulan maddi destekler (antrenman sahası, kıyafet, malzeme gibi) çok sınırlıdır. İkinci ihtiyaç olarak belirtilen sosyal destek, kadın futbolunun toplumdaki konumuyla ilişkilendirilebilir. Kadın futbolcular, özellikle ailelerinden futbol oynamalarına yönelik destek ihtiyaçlarını belirtmişlerdir.

Tablo 7 Kadın futbolcuların belirttikleri ihtiyaçlar

İhtiyaçlar	Sayı	%
Maddi destek	123	35,65
Sosyal destek	55	15,94
Psikolojik destek	52	15,07
Fiziksel yeterlilik	23	6,67
Nitelikli antrenman	68	19,71
Nitelikli antrenör	10	2,90
Zaman	6	1,74
Nitelikli eğitim	6	1,74
Tecrübe	3	0,87
Kurumsal destek	2	0,58
Daha çok maç	1	0,29

Kadın futbolcuların almak istedikleri eğitimlere bakıldığında, kendi performanslarını geliştirmeye yönelik antrenmanla birlikte kişisel ve mesleki kariyerlerine katkıda bulunacak çeşitli eğitimleri belirttikleri görülmektedir (Tablo 7). Son yıllarda kadın futbolunda gerçekleşen hak temelli mücadele ve Kızlar Sahada'nın toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin etkisiyle, kadın futbolcuların yaklaşık %61'inin sporda toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi almayı tercih etmeleri önemlidir.

Tablo 8 Kadın futbolcuların almayı tercih ettikleri eğitimler

Eğitim adı	Sayı	%
Antrenman Bilgisi ve Teknik Gelişim	292	84,64
İyi futbol (fairplay)	249	72,17

Spor Psikolojisi	210	60,87
Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	187	54,20
Yabancı Dil (İngilizce)	152	44,06
Zaman Yönetimi	148	42,90
Yeni Nesil Sporcu Beslenmesi	144	41,74
Sporda Alternatif Kariyer	141	40,87
Spor Hukuku ve Yasal Haklar	129	37,39
Bireysel Koçluk Danışmanlığı	120	34,78

BoMoVu

2013 yılında bir gönüllü ağı olarak çalışmalarına başlayan BoMoVu [Network of Sport and **Body Movement for Vulnerable Groups**]- Sosyal Güçlendirme için Spor ve Beden Hareketi Derneği, 2016 yılında dernek kimliği ile kurulmuştur¹⁰. Kar gütmeyen amaçlarla sosyal alanda yararlı olmak isteyen sporcuların ve gösteri sanatçıların katılımıyla yaratılmış bir ağ olan BoMoVu, bu kişilerin kendi sporları ya da sanatları doğrultusunda sosyal programlar geliştirmeleri ve onların bu programları hedef kitleyle buluşturmasını sağlamak için vardır. Kısa ve uzun vadeli antrenman programları aracılığıyla kadınların, kız çocuklarının, korunmaya muhtaç çocukların, mülteci çocukların, yerinden edilmiş çocukların, refakatsiz göçmen çocukların ve mahpus kişilerin beden aktivitelerine destek olarak sosyal güçlenmelerine katkı sağlamayı hedeflemektedir. BoMoVu'nun toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik gerçekleştirdiği başlıca programlar ve söyleşiler şu şekildedir:

Hareketin Özgür; yerinden edilmiş mültecilerin vücut bütünlüğünü korumaya destek olmak ve insanların yeni yaşam mekânlarında hareket özgürlüğü algılarını fiziksel aktiviteler sayesinde geliştirmeyi hedefleyen bir programdır. Bu program kapsamında İstanbul'da kadınlarla öz savunma atölyesi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca kadınlar için temel pilates hareketleri kitapçığı hazırlanmıştır.

Eleştirel Spor-Eleştirel Beden; sporların inşa ve icra edildiği düzenleri sorgulamak, bedensel pratiklerin yeniden ürettiği aynı iktidar ilişkilerini eleştirel bir bakış açısıyla yeniden ele almak için düzenlenen ve hareket hakkını savunan bir programdır. Bu program kapsamında Kadından Kadına Muay Thai Atölyesi, Kontak Doğaçlama, Beden Aşırı Yoga ve Capoeira'nın yer aldığı haftalık dayanışma antrenmanları düzenlenmiştir. Bu

¹⁰ Bkz. <http://bomovu.org/>

antrenmanlarla; kadınlar, LGBTİ+ bireyler ve göçmenler başta olmak üzere birçok bireyin kendi gücünü keşfetmesi, özsaygısını güçlendirmesi ve dayanışması hedeflenmiştir.

Ben de Böyleyim; eril sistem tarafından özgüvenleri kırılan, ifade becerileri kontrol ve baskı altında olan, bedenleri üzerinde yargılar oluşturulan ergenlik çağındaki kızlar ve genç kadın antrenörler için geliştirilen, hip-hop dansı ve futbola katılım yoluyla özgüven inşa etmeyi ve ifade becerilerini geliştirmeyi hedefleyen bir programdır. Projenin hedef kitlesi 9-14 yaş aralığındaki ergenlik çağındaki kız çocuklarıdır.

Sporda Heteroseksizm ve LGBTİ+ Fobi Söyleşisi: Erkeklik değerlerini temsil eden, hegemonik erkekliğin farklı formlarını üreten, ataerkil ve cinsiyetçi normları barındıran futbol alanında, egemen söylemin çeperine itilen LGBTİ+ kimliklerin özgürlük, eşitlik ve insan hakları mücadelesine katkı sağlamak adına gerçekleştirilmiştir.

Spor ve Hukuk Söyleşisi: Toplumsal cinsiyet tanımı spor üzerinden ele alınarak, cinsiyetçi söylemler ve tribün kültürü deneyimleri interaktif bir biçimde konuşulmuş ve örnek davalar incelenmiştir.

Sporun Kuir Hali Söyleşisi: LGBTİ+'ların ve kadınların dışlandığı/uzak durduğu bir alan olan futbolun son yıllarda feminist ve kuir hareket için nasıl hem amaç hem de araç haline geldiği; kuir sporcuların oyun hakkı mücadelesinin futbolu nasıl dönüştüreceği; kuirin spor alanındaki tüm mücadelelere önerilerinin neler olabileceği konuları hakkında Queer Olympix deneyimleri de eklenerek sporun kuir hali tartışılmıştır.

Kızlar Atakta

Kızlar Atakta, ergenlik dönemi içerisindeki genç kızları, açık hava deneyimi yoluyla güçlendirme projesi olarak 2015 yılında kurulmuş olup, şu an erken aşama sosyal girişim olarak çalışmalarına devam etmektedir (<http://kizlaratakta.org/>). Kızlar Atakta, 12-18 yaş grubundaki sosyal dışlanmaya maruz kalmış dezavantajlı genç kızların spor, doğa ve takım çalışmaları ile zihinsel ve fiziki kapasitelerini artırarak güçlenmelerini sağlamak amacıyla sosyal değişim programları kurgulamaktadır. Proje, genç kızların kendilerine güvenlerini en çok kaybetme riski taşıdıkları ergenlik dönemine odaklanmakta ve özgüven, temel yaşam becerileri ve toplumsal cinsiyet, toplumsal duyarlılık gibi konularda genç kızları güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Düşler Akademisi Kaş Tesislerinde gerçekleştirilen birer haftalık kamp dönemleriyle uygulanan yaz programında farklı etnik gruplardan, kültürlerden ve sosyo-ekonomik gruplardan gelen katılımcı genç kızlara; deneyimsel öğrenme, duygusal zeka, oryantiring, liderlik ve takım çalışması, problem çözme, müzakere becerileri, kampçılık, koşu, yüksek parkur, keşif dalışı, açık denizde yüzme, bisiklet doğa yürüyüşü, yelken kullanımı, savunma

sanatları gibi sportif aktivitelerin yanı sıra dans, hedef belirleme, bilişsel beceri, beyin farkındalığı, sürdürülebilirlik, maker üretim yöntemleri gibi sanatsal, kişisel ve ruhsal gelişim faaliyetleri içeren atölyeler ve eğitimler verilmektedir. Projenin hedef kitlesini devlet koruması altında yaşayan ve Çocuk Evi, Sevgi Evi veya Çocuk Destek Merkezleri'nden gelen genç kızlar, koruyucu aile ile yaşayan genç kızlar, ailesiyle birlikte yaşayan ancak ekonomik dezavantajlı genç kızlar, sosyal dezavantajlı genç kızlar ve mevsimlik tarımda çalışan genç kızlar oluşturmaktadır.

SES Kadın Sporları

SES Kadın Sporları 2016 yılında, toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde kurulmuş bir sosyal girişimdir. Spor yapmaya fırsat bulamamış veya iş/özel hayatı sebebiyle spora ara vermiş 18-55 yaş arası kadınların, düzenli spor yapabilecekleri ortamın sağlanması, özgüvenlerinin desteklenmesi ve her yaşta ve her branşta spora devam edebileceklerini göstermesi hedeflenmiştir. İlk olarak basketbol branşıyla faaliyet gösteren SES Kadın Sporları, branşlarını arttırarak kadınlara daha farklı alanlarda spor yapma imkânı tanımaktadır. Basketbol branşının yanına voleybol ve masa tenisi branşlarında yıllar içerisinde eklenmiştir.

Sezon İçi Çalışmalar: Üniversitelerin ve kadınların katılımı göz önüne alınarak ilk ve orta öğretim takvimlerine paralel, Eylül ve Haziran ayları arasında, düzenli olarak branş eğitimlerinin (antrenmanların) yapılmasını kapsamaktadır. Bu eğitimlerde hiçbir tecrübe aranmamakta ve kadınlar arasında yaş, beceri gibi hiçbir kategoride ayrışma yapılmamaktadır. Basketbol, voleybol ve masa tenisi olarak üç branşta takım ve gruplara dağılan kadınlar (müsabakaların yapılabilmesi için sezonluk olarak rastgele oluşturulur) takım olma, işbirliği ve dayanışma gibi konularda yetkinliklerini artırırken; profesyonel bir sporcunun tüm deneyimlerini yaşayabilme şansı yakalamaktadır. Çünkü bu takımlarla düzenli antrenman, hazırlık maçı, lig maçı, kamplar ve sosyal etkinlikler içerisinde yer almaktadırlar. Sporculuk deneyiminin devamı olarak, tüm aktivitelerimizde kadınlara eşlik eden sosyal medya sorumluları tarafından fotoğraf, ve video çekimleri yapılmaktadır. Bu sayede profesyonel olmayan kadınların spor içindeki varlığının gösterilmesine katkı sağlanmaktadır. 2016 yılında 5 sporcu katılımıyla başlayan SES Kadın Sporları çalışmaları, 2020 yılı itibarıyla 300 kadına eğitim vermeye devam etmektedir. SES Kadın Sporları, sezon içi çalışmalarda 900'den fazla antrenman düzenlemektedir.

Lig Maçları: Sezon boyunca takımlara ayrılıp eğitim alan kadınların profesyonel hakemler eşliğinde yaptığı maç deneyimlerini kapsamaktadır. Yine basketbol, voleybol ve masa tenisi olarak üç branşta ayrı ayrı yapılmaktadır. Sezon içi çalışmalara katılan tüm kadınlar, beceri ve tecrübe gözetmeksizin lig maçlarına katılmaktadır. Ligin tüm maçları yine sporculuk deneyimine katkı ve görünürlük sağlama amacıyla Youtube platformu üzerinden canlı yayınlanmaktadır.

Yurt içi ve Yurt Dışı Kamplar: Kadınların birlik ve beraberlik duygusunu ve de sporculuk deneyimlerini artırmak amacıyla düzenlenmiş kamplardır. Daha önce yapılan kamplar: Fethiye, 2017, Bodrum, 2018, Bodrum, 2019, Belgrad/Sırbistan, 2019, Bodrum, 2020 (Pandemi sebebiyle iptal edilmiştir.), Karadağ, 2020 (Pandemi sebebiyle iptal edilmiştir.).

Turnuvalar: Sezon ve lig dışında kalan yaz sezonunda, SES Çalışmalarına katılmayan kadınlara da açık olan dönemlik düzenlenen organizasyonlardır: Basketbol 3x3 Turnuvası, 2019 (85 Kadın Katılmıştır.), Açık Hava Turnuvası, 2020 (Basketbol, voleybol ve masa tenisi olarak 3 branşta planlanmış, Pandemi sebebiyle iptal edilmiştir.)

8 Mart Kadınlar Günü Organizasyonu: 8 Mart Kadınlar Günü'ne özgü gösteri maçları ve eğlence gösterileri yapılmaktadır. Güne özel oluşturulan takımları SES Sporcuları belirler ve seçer. Seçilen kadınların gösteri maçları ve sponsorlar tarafından karşılanan eğlence gösterilerini içeren bu organizasyon, kadın ve kız çocuklarına fayda sağlayan dernekler için bağış toplanması amacıyla düzenlenmektedir. 2019'da Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) Esenler Birimi, Kadınlar için Meslek Eğitimi Atölyesi, 2020'de Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG) Genç Kadın Fonu'na bağış toplanmıştır.

Gönüllü Düzenli Eğitimler: Spora ulaşma fırsatı olmayan, güçlendirilmeye yönelik bölgelerdeki kadınların, sporla tanışması kişisel gelişmelerine fayda sağlanması amaçlanmıştır. Esenler ilçesinde, Ekim 2019 - Nisan 2020 arasında 6 ay boyunca haftalık düzenli olarak 25 kadına basketbol eğitimi verilmiştir.

Anne&Kız Antrenmanları: Basketbol Branşında kız çocuklarının gelişimlerini desteklemek amacıyla anne&kız katılımı oluşturulan gruplara eğitimler verilmektedir.

Kurumsal Eğitimler: Basketbol, voleybol ve masa tenisi branşlarında saha içi eğitimler yoluyla şirketlere takım olma, iş birliği ve stres yönetimi alanlarında katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirilir.

Kadın Futbol Kulüpleri Derneği

2017 Kasım ayında kurulmuş, İstanbul merkezli faaliyet gösteren bir dernektir. Amacı, Türkiye'de bulunan tüm kadın futbol kulüplerini temsilen kadın futbolunun gelişimine yapıcı katkılar sunmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için belirlenen hedeflerini, kızların Türkiye'nin bir numaralı sporu olan futbolda yer almalarını sağlamak, Avrupa'nın bir numaralı sporunda kızları hak ettikleri yere ulaştırmak ve futbol ile Anadolu'nun her köşesinde sosyal ve eğitimsel faydalar üretmek olarak ifade etmektedir.

Dernek, 2018 yılında 2 faaliyet gerçekleştirdi. 2018 Nisan ayında Türkiye'de ilk "Kadın ve Futbol" çalıştayını Okan Üniversitesi Spor Yönetimi Bölümü ve KASFAD ile birlikte düzenledi. Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) bünyesinde kadın futbolunun statüsünün iyileştirilmesi çalışmaları kapsamında, altyapı şampiyonalarının Eylül ayında programlanması üzerine 56 kulübün itirazı koordine edildi. Ayrıca TFF içindeki Amatör Kurul'a başvurularak U11 ve U12 liglerinde karma futbola izin verilmesi ve amatör kitapçıkta bu konunun netleştirilmesi talep edildi.

2019 yılında da dernek faaliyetlerinin merkezinde statü çalışmaları yer aldı. Ayrıca, 2019 yılında 2017-2018 sezonunda Türkiye'de kadın futboluyla ilgili verileri hazırlayıp bir infografik olarak kamuoyuyla paylaştı. Bu veriler arasında, kadın futbolcu sayısı, kadın futbol kulüpleri sayısı, kadın futbol kulübü bulunan il sayısı, kadın antrenör sayısı, kadın hakem sayısı, dünya sıralamasında Türkiye kadın futbolunun yeri, TFF kadın futbolu bütçesi ve Türkiye liglerindeki maç sayısı. Bu infografide paylaşılan verilerin, spor alanına dair önemli göstergelerin kullanılarak toplandığı anlaşılmaktadır.

Derneğin 2020 yılında, kadın futbolunun görünürlüğünü artırmak ve TFF bünyesindeki statüsünü geliştirmek için gerçekleştirdiği faaliyetler şunlardır:

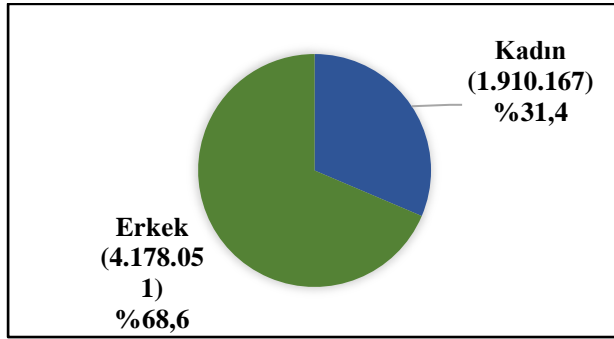
1. Pandemi sürecinde kadın futbol kulüpleri ile beş zoom toplantısı yapılarak, her ligdeki kulübün görüşü derlendi. Şeffaf bir şekilde TFF ile paylaşıldı.
2. Sosyal medya ve geleneksel medyada kadın futboluyla ilgili haberler, yazılar paylaşarak TFF'nin pandemi döneminde kadın futboluna dair karar vermesine çalışıldı. Beyaz sezon ilan edilmesi engellendi.
3. Sporcular ile bir çalışma grubu denemesi yapıldı. 30 civarında takımdan 150'nin üzerinde futbolcunun katıldığı bir video çalışması yapıldı.
4. Antrenörler çalışma grubu toplantısı yapıldı. Talepler federasyona iletildi.
5. FIFA yardımlarının denetiminde şeffaflık talep edildi.
6. BEINsports, Eurosport, SportsTV, Gazete Duvar, Hürriyet gibi pek çok medya kurumunda kadın futbolunun durumu dile geliştirilerek kamuoyu oluşturuldu.
7. 7- 24 maddelik bir talep listesi hazırlanarak statü için TFF'ye 64 kulüp imzası ile iletili.
8. 10 Haziran 2020 tarihinde, aktif olarak çalışan futbol antrenörü kadınların karşılaştıkları sorunları saptamak, çözümlerine destek olmak ve antrenörler arasında kadın temsilini artırabilmek için bir çalışma grubu oluşturmuştur. Türkiye Futbol Antrenörler Derneği (TUFAD) ve KASFAD temsilcilerinin de katılımı ile 30 Mayıs'ta yapılan çalışma sonrasında, 24 kadın antrenörün antrenörlük lisanslarının yükseltilmesine yönelik bir fırsatın sunulması talebi TFF'ye iletilmiştir.

Spor Alanında Mevcut Durum Verileri

Spora Katılımda Toplumsal Cinsiyet Temsili

Lisanslı kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı

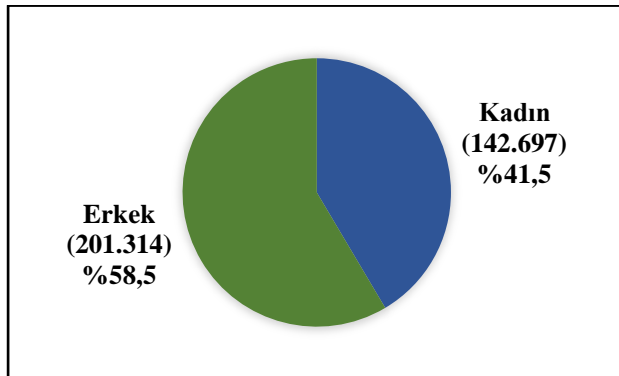
63 spor federasyonuna bağlı toplam sporcu sayısında kadın sporcuların oranı %31,4, erkek sporcuların oranı %68,6.

Şekil 1 Lisanslı sporcuların cinsiyet dağılımı

Faal kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı

Türkiye'de spor federasyonlarına bağlı olarak 2020 yılında spor müsabakalarına katılmış faal sporcu sayılarının hesaplanmasına basketbol, futbol ve kızak spor dalları dahil edilmemiştir. İlgili federasyonlara ait kamuya açık verilere erişilememiştir. 60 federasyona bağlı faal sporcuların %41,5'i kadın, %58,5'i erkektir.

Şekil 2 Faal sporcuların cinsiyet dağılımı

Spor dallarına göre kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı

63 spor federasyonunda 5 spor dalı hariç, kadınların aleyhine bir eşitsizlik söz konusudur (Tablo 9). Kadın sporcu sayısının erkek sporcu sayısından yüksek olduğu 5 spor dalı sırasıyla voleybol (%63,88), dans sporları (%63,58), jimnastik (%62,99), buz pateni (%62,89) ve biniciliktir (%53,55). Erkek sporcu oranının en yüksek olduğu spor dalları sırasıyla futbol (%99,06), güreş (%93,78), bilardo (%92,29), e-spor (%91,60) ve otomobil sporlarıdır (%90,85).

Tablo 9 Spor dallarına göre kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı

Federasyon ismi	Kadın Sporcu (S)	Kadın sporcu (%)	Erkek sporcu (S)	Erkek sporcu (%)	Toplam sporcu (S)
Atıcılık ve Avcılık	4.910	17,38	23.344	82,60	28.254
Atletizm	105.590	38,73	167.030	61,27	272.620
Badminton	53.856	45,01	65.804	54,99	119.660
Basketbol	56.049	20,02	223.877	79,98	279.926
Bedensel Engelliler	1.231	16,39	6.280	83,61	7.511
Bilardo	2.026	7,71	24.254	92,29	26.280
Binicilik	4.078	53,55	3.538	46,45	7.616
Bisiklet	6.704	18,49	29.546	81,51	36.250
Bocce, Bowling ve Dart	32.343	42,66	43.470	57,34	75.813
Boks	19.502	14,98	110.650	85,02	130.152
Briç	2.334	19,28	9.769	80,72	12.103
Buz Hokeyi	2.413	31,80	5.174	68,20	7.587
Buz Pateni	3.486	62,89	2.057	37,11	5.543
Cimnastik	61.034	62,99	35.866	37,01	96.900
Curling	484	42,46	656	57,54	1.140
Dağcılık Federasyonu	18.485	31,08	40.985	68,92	59.470
Dans Sporları	10.586	63,58	6.063	36,42	16.649
Eskrim	6.300	40,64	9.203	59,36	15.503
E-Spor	157	8,40	1713	91,60	1.870
Futbol	5.670	0,94	600.000	99,06	605.670
Geleneksel Spor Dalları	3.152	13,62	19.982	86,38	23.134

Geleneksel Türk Okçuluk	1674	38,55	2668	61,45	4.342
Gelişmekte Olan Spor Branşları	2.881	21,29	10.650	78,71	13.531
Golf	2.615	34,34	5.000	65,66	7.615
Görme Engelliler	1.393	23,52	4.530	76,48	5.923
Güreş	9.468	6,22	142.671	93,78	152.139
Halk Oyunları	98.025	59,07	67.929	40,93	165.954
Halter	3.320	23,24	10.968	76,76	14.288
Hava Sporları	567	16,78	2.812	83,22	3.379
Hentbol	48.553	38,18	78.614	61,82	127.167
Herkes İçin Spor	75.084	36,86	128.610	63,14	203.694
Hokey	6.597	38,98	10.325	61,02	16.922
İşitme Engelliler	2.029	18,34	9.033	81,66	11.062
İzcilik	63.715	32,18	134.261	67,82	197.976
Judo	40.593	34,74	76.247	65,26	116.840
Kano	2.508	26,57	6.930	73,43	9.438
Karate	82.401	32,74	169.314	67,26	251.715
Kayak	10.325	29,11	25.139	70,89	35.464
Kaykay	175	22,07	618	77,93	793
Kızak	428	32,55	887	67,45	1.315
Kick Boks	56.027	20,68	214.839	79,32	270.866
Kürek	1.893	29,16	4.599	70,84	6.492
Masa Tenisi	60.221	36,63	104.193	63,37	164.414
Modern Pentatlon	2.193	36,16	3.871	63,84	6.064
Motosiklet	2.053	19,63	8.403	80,37	10.456
Muay Thai	22.952	21,25	85.071	78,75	108.023
Okçuluk	15.416	39,46	23.652	60,54	39.068
Oryantiring	10.418	41,38	14.757	58,62	25.175
Otomobil Sporları	712	9,15	7.066	90,85	7.778
Özel Sporcular Spor	5.359	26,23	15.070	73,77	20.429
Rafting	130	26,97	352	73,03	482

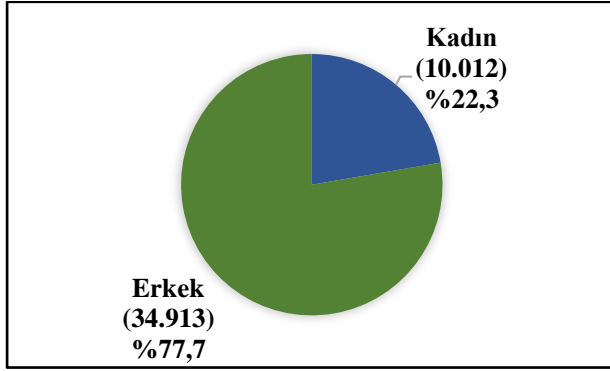
Ragbi	3.625	23,73	11.652	76,27	15.277
Satranç	293.539	33,84	573.926	66,16	867.465
Sualtı Sporları	4.073	31,35	8.920	68,65	12.993
Sutopu	3.655	27,21	9.780	72,79	13.435
Taekwondo	185.816	35,19	342.280	64,81	528.096
Tenis	27.673	45,12	33.660	54,88	61.333
Triatlon	2.006	25,49	5.863	74,51	7.869
Voleybol	216.079	63,88	122.181	36,12	338.260
Vücut Geliştirme ve Fitness	16.919	28,78	41.869	71,22	58.788
Wushu Kung-Fu	33.473	25,67	96.944	74,33	130.417
Yelken	6.402	27,61	16.786	72,39	23.188
Yüzme	86.792	42,83	115.850	57,17	202.642
Toplam	1.910.167	31,37	4.178.051	68,63	6.088.218

Lisanslı engelli kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı

Engelli sporcuların bağlı oldukları spor federasyonları, Beden Engelliler, Görme Engelliler, İşitme Engelliler ve Özel Sporcular federasyonlarıdır. Tüm federasyonlarda erkek sporcu sayısı kadın sporcu sayısından yüksektir (Tablo 10). Bedensel engelli kadın sporcu sayısı diğer engelli gruptaki kadınlara göre daha azdır. Bu 4 federasyona bağlı lisanslı kadın sporcu oranı %22,3, erkek sporcu oranı %77,7 (Grafik 3).

Tablo 10 Lisanslı engelli kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı

Federasyon ismi	Kadın sporcu (S)	Kadın sporcu (%)	Erkek sporcu (S)	Erkek sporcu (%)	Toplam sporcu (S)
Bedensel Engelliler	1.231	16,4	6.280	83,6	7.511
Görme Engelliler	1.393	23,6	4.530	76,4	5.923
İşitme Engelliler	2.029	18,4	9.033	81,6	11.062
Özel Sporcular	5.359	26,2	15.070	73,8	20.429
Toplam	10.012	22,3	34.913	77,7	44.925

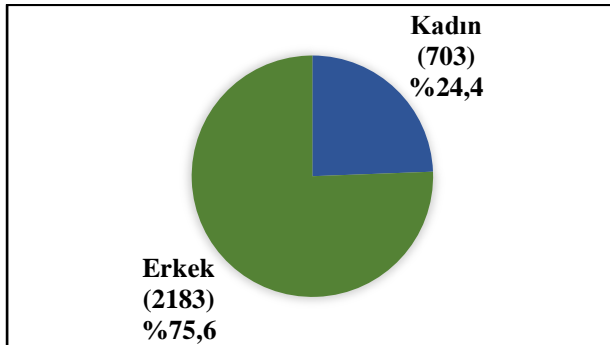
Şekil 3 Lisanslı engelli sporcuların cinsiyet dağılımı

Faal engelli kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı

Faal sporcu sayısı lisanslı sporcu sayısına göre çok düşüktür. Temmuz 2020 itibariyle aktif engelli kadın sporcu sayısı, lisanslı engelli kadın sporcu sayısının %0,04'ü iken, aktif engelli erkek sporcu sayısı lisanslı engelli sporcu sayısının %0,06'sıdır (Tablo 11). Aktif engelli kadın sporcuların en az yer aldıkları federasyon bedensel engelliler federasyonudur. Aktif engelli kadın sporcu oranı %24,4, aktif engelli erkek sporcu oranı %75,6'dır.

Tablo 11 Faal engelli kadın ve erkek sporcu sayısı ve oranı

Federasyon ismi	Kadın Sporcu (S)	Kadın sporcu (%)	Erkek sporcu (S)	Erkek sporcu (%)	Toplam sporcu (S)
Bedensel Engelliler	4	6,9	54	93,1	58
Görme Engelliler	326	23,7	1051	76,3	1377
İşitme Engelliler	2	15,4	11	84,6	13
Özel Sporcular	371	25,8	1067	74,2	1438
Toplam	703	24,4	2183	75,6	2886

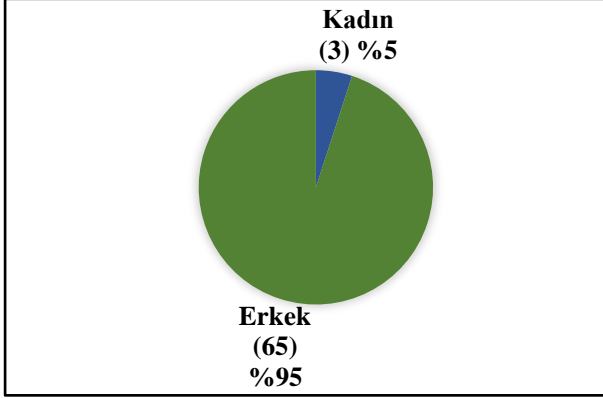

Şekil 4 Faal engelli sporcuların cinsiyet dağılımı

Spor Yönetiminde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Spor Federasyonlarında başkanların cinsiyet dağılımı

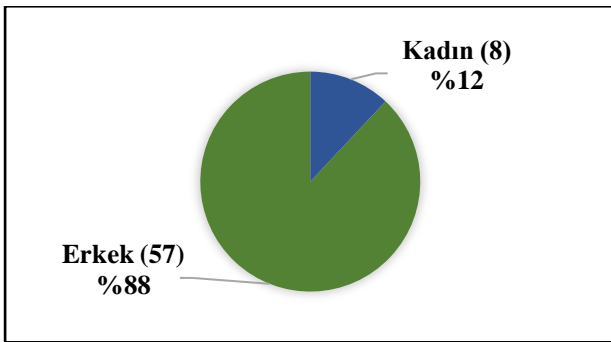
2020 yılında 65 federasyon başkanının 3'ü kadındır (%5). Yelken, Satranç ve Oryantring Federasyonlarının başkanları kadındır.

Şekil 5 Spor federasyonları başkanlarının cinsiyet dağılımı

Spor Federasyonlarında genel sekreterlerin cinsiyet dağılımı

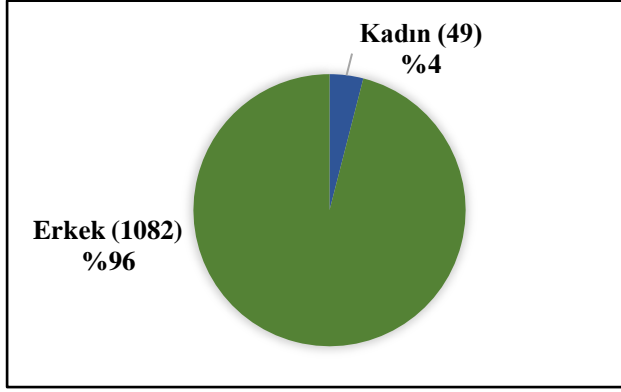
65 spor federasyonunun genel sekreteri pozisyonunda 8 kadın (%12) görev yapmaktadır: Bilardo, Buz Pateni, Dans, Okul Sporları, Otomobil, Motosiklet, Taekwondo ve Voleybol.

Şekil 6 Spor federasyonlarında genel sekreterlerin cinsiyet dağılımı

Spor Federasyonlarında yönetim kurullarının cinsiyet dağılımı

65 spor federasyonunun yönetim kurullarında kadınların oranı %4.

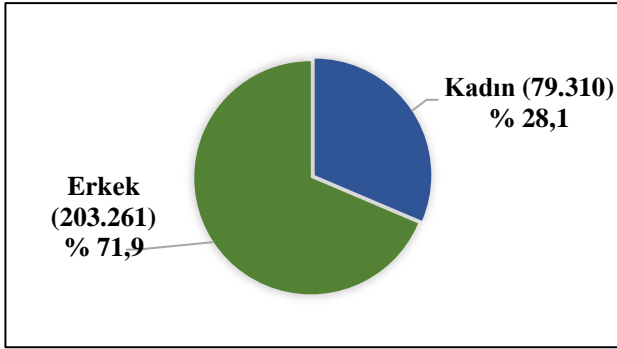
Şekil 7 Spor federasyonlarının yönetim kurullarında cinsiyet dağılımı

Antrenörlükte Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Göstergeleri

Antrenör verileri, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğünden ve Türkiye Futbol Federasyonundan (TFF) alınmıştır. Bu veriler, spor federasyonlarına bağlı farklı kademelerdeki (1-5) antrenörlük sertifikasına sahip antrenör verileridir. Bu rapor yazılırken, TFF'ye bağlı futbol antrenör sayılarına ait cinsiyete göre ayrılmış, güvenilir ve erişilebilir veri bulunmadığı için TFF'den alınan antrenör sayıları ile birlikte FIFA (Fédération Internationale de Football Association) Kadın Futbolu Araştırması 2019 raporundaki verilerden yararlanılmıştır¹¹.

Toplam kadın ve erkek antrenör sayısı

Türkiye'de 59 spor federasyonuna bağlı toplam antrenör sayısı 282.571'dir. Kadın antrenör oranı %28,1 (79.310), erkek antrenör oranı %71,9 (203.261) (Grafik 2).

Şekil 8 Spor federasyonlarına bağlı antrenörlerin cinsiyet dağılımı

Antrenörlük kademelerine göre kadın ve erkek antrenör sayısı

Türkiye Futbol Federasyonu antrenörlük sınıflandırması, tüm diğer federasyonlar tarafından kullanılan sınıflandırmadan (1-5 kademe) farklı adlandırılmakla (A-C) birlikte benzer seviyelendirme vardır. Fakat, TFF'de cinsiyete göre ayrıştırılmış antrenör sayısı bulunmamaktadır. Bu sebeple kademelere göre kadın ve erkek antrenör verilerine futbol antrenörleri dahil edilmemiştir.

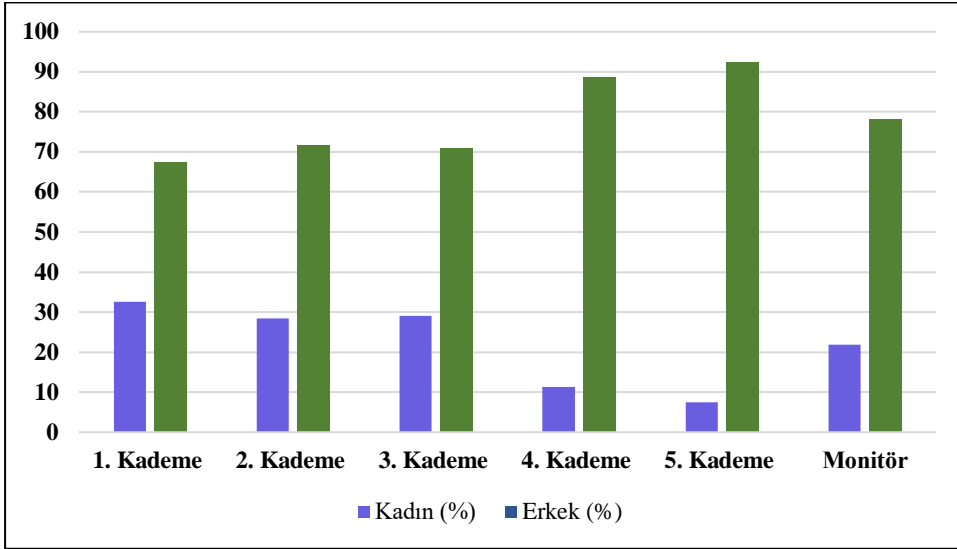
Kadın ve erkek antrenör arasındaki fark, antrenörlük kademesi arttıkça kadınların aleyhine açılmaktadır. Kadın antrenör oranları; 1.kademede %32,5, 2.kademede %28,4, 3.kademede %29, 4.kademede %11,3 ve 5.kademede %7,5'dur. Üst kademe antrenörlük sertifikasına sahip kadın oranı çok azdır (Tablo 12). Kadın antrenörler, daha çok alt yapı

¹¹ Bkz. <https://img.fifa.com/image/upload/nq3ensohyxpuxovcovj0.pdf>

sporcularla / çocuklarla çalışmakta, özellikle üst düzey antrenörlük kademelerinde bulunmamaktadırlar.

Tablo 12 Antrenörlük kademelerine göre kadın ve erkek antrenör sayısı ve oranı (futbol hariç)

Kademe	Kadın (S)	Kadın (%)	Erkek (S)	Erkek (%)	Toplam
1. Kademe	64216	32,5	133348	67,5	197564
2. Kademe	10270	28,4	25905	71,6	36175
3. Kademe	4233	29,0	10372	71,0	14605
4. Kademe	199	11,3	1561	88,7	1760
5. Kademe	71	7,5	875	92,5	946
Monitör	223	21,9	795	78,1	1018
Toplam	79212	31,4	172856	68,6	252068

Şekil 9 Kademelere göre kadın ve erkek antrenör oranları

Spor federasyonlarına bağlı kadın ve erkek antrenör sayısı

59 federasyon içinde kadın antrenör oranının erkek antrenör oranından yüksek olduğu 3 federasyon vardır: Cimnastik (%77,2), Herkes için Spor (%57,9) ve Buz Pateni (%51,6). Kadın antrenör sayısının en az olduğu spor federasyonlarının ilk beşi şunlardır: Futbol (%0,3), Hava Sporları (%3,8), Güreş (%5,6), Bilardo (%5,9) ve Boks federasyonudur (%9,3) (Tablo 13).

Tablo 13 Federasyonlara bağlı antrenörlerin cinsiyet dağılımı

Federasyonlar	Kadın (S)	Kadın (%)	Erkek (S)	Erkek (%)	Toplam
Atıcılık ve Avcılık	212	18,9	910	81,1	1122
Atletizm	1538	31,6	3329	68,4	4867
Badminton	5636	35,6	10216	64,4	15852
Basketbol	2170	19,0	9273	81,0	11443
Bedensel Engelliler	524	23,1	1747	76,9	2271
Bilardo	28	5,9	446	94,1	474
Binicilik	87	27,4	231	72,6	318
Bisiklet	134	17,1	651	82,9	785
Bocce, Bowling ve Dart	2695	32,8	5525	67,2	8220
Boks	163	9,3	1597	90,7	1760
Briç	26	30,4	192	88,1	218
Buz Hokeyi	53	20,8	202	79,2	255
Buz Pateni	241	51,6	226	48,4	467
Jimnastik	9071	77,2	2682	22,8	11753
Curling	173	34,7	325	65,3	498
Dağcılık	121	17,7	564	82,3	685
Dans Sporları	716	45,5	859	54,5	1575
Eskrim	633	30,0	1474	70,0	2107
Futbol	98	0,3	30.365	99,7	30.463
Geleneksel Spor Dalları	38	16,0	200	84,0	238
Geleneksel Okçuluk	34	24,6	104	75,4	138
Gelişmekte Olan Spor Branşları	340	32,0	723	68,0	1063
Golf	49	17,7	228	82,3	277
Görme Engelliler	246	26,6	679	73,4	925
Güreş	184	5,6	3077	94,4	3261
Halk Oyunları	4250	48,8	4453	51,2	8703
Halter	90	17,9	414	82,1	504
Hava Sporları	5	3,8	126	96,2	131

Hentbol	1292	32,7	2665	67,3	3957
Herkes İçin Spor	4868	57,9	3535	42,1	8403
Hokey	280	29,1	682	70,9	962
İşitme Engelliler	133	18,9	571	81,1	704
Judo	375	27,0	1015	73,0	1390
Kano	96	20,2	379	79,8	475
Karate	456	21,7	1644	78,3	2100
Kayak	235	17,3	1124	82,7	1359
Kaykay	18	26,5	50	73,5	68
Kızak	19	27,5	50	72,5	69
Kick Boks	507	12,9	3415	87,1	3922
Kürek	39	14,2	236	85,8	275
Masa Tenisi	1145	17,6	5371	82,4	6516
Modern Pentatlon	85	32,9	173	67,1	258
Muay Thai	261	14,0	1609	86,0	1870
Okçuluk	280	29,2	679	70,8	959
Oryantiring	497	31,8	1064	68,2	1561
Özel Sporcular	649	40,4	957	59,6	1606
Rafting	12	29,3	29	70,7	41
Ragbi	289	27,6	757	72,4	1046
Satranç	23735	28,6	59303	71,4	83038
Sualtı Sporları	78	15,1	438	84,9	516
Sutopu	137	25,1	408	74,9	545
Taekwondo	823	22,3	2862	77,7	3685
Tenis	2475	30,1	5738	69,9	8213
Triatlon	74	26,0	211	74,0	285
Voleybol	3002	35,1	5557	64,9	8559
Vücut Geliştirme ve Fitness	2954	20,6	11362	79,4	14316
Wushu Kung Fu	778	19,4	3231	80,6	4009
Yelken	44	16,2	227	83,8	271
Yüzme	4119	36,8	7061	63,2	11180

Spor dallarına ve antrenörlük kademelerine göre kadın ve erkek antrenör sayısı

Bu verilere 58 spor federasyonu dahil edilmiştir. TFF antrenör sayıları kademelere göre ayrışmakla birlikte cinsiyete göre ayrışmadığı için futbol dalı dahil edilmemiştir. 58 federasyonun tamamında kadınlar yoğunluklu olarak alt kademe antrenörlük sertifikasına sahiptir (Tablo 14). İlginç olarak; kadın antrenör oranının en yüksek olduğu Cimnastik, Buz Pateni ve Herkes için Spor Federasyonlarında 4. ve 5. kademelerde kadın antrenör sayısı erkek antrenörlerden azdır.

Tablo 14 Federasyonlara bağlı antrenörlerin kademelere göre cinsiyet dağılımı

Federasyonlar	Kademe	Kadın (S)	Kadın (%)	Erkek (S)	Erkek (%)	Toplam
Atıcılık ve Avcılık	1. Kademe	144	17,1	698	82,9	842
	2. Kademe	65	24,8	197	75,2	262
	3. Kademe	3	18,8	13	81,3	16
	5. Kademe	0	0,0	2	100,0	2
	Toplam	212	18,9	910	81,1	1122
Atletizm	1. Kademe	826	30,5	1882	69,5	2708
	2. Kademe	403	32,4	839	67,6	1242
	3. Kademe	290	35,1	536	64,9	826
	4. Kademe	14	31,8	30	68,2	44
	5. Kademe	4	10,5	34	89,5	38
	Monitör	1	11,1	8	88,9	9
	Toplam	1538	31,6	3329	68,4	4867
Badminton	1. Kademe	5000	36,1	8860	63,9	13860
	2. Kademe	545	32,2	1147	67,8	1692
	3. Kademe	81	36,2	143	63,8	224
	4. Kademe	5	35,7	9	64,3	14
	5. Kademe	0	0,0	9	100,0	9
	Monitör	5	9,4	48	90,6	53
	Toplam	5636	35,6	10216	64,4	15852
	1. Kademe	1213	20,9	4589	79,1	5802
	2. Kademe	388	18,9	1663	81,1	2051

Basketbol	3. Kademe	462	20,3	1813	79,7	2275
	4. Kademe	52	7,7	627	92,3	679
	5. Kademe	29	7,1	382	92,9	411
	Monitör	26	11,6	199	88,4	225
	Toplam	2170	19,0	9273	81,0	11443
Bedensel Engelliler	1. Kademe	499	23,9	1586	76,1	2085
	2. Kademe	19	13,2	125	86,8	144
	3. Kademe	4	22,2	14	77,8	18
	4. Kademe	0	0,0	3	100,0	3
	5. Kademe	2	13,3	13	86,7	15
	Monitör	0	0,0	6	100,0	6
	Toplam	524	23,1	1747	76,9	2271
Bilardo	1. Kademe	21	6,5	303	93,5	324
	2. Kademe	7	5,1	129	94,9	136
	Monitör	0	0,0	14	100,0	14
	Toplam	28	5,9	446	94,1	474
Binicilik	1. Kademe	48	24,9	145	75,1	193
	2. Kademe	30	29,4	72	70,6	102
	3. Kademe	7	35,0	13	65,0	20
	4. Kademe	2	66,7	1	33,3	3
	Toplam	87	27,4	231	72,6	318
Bisiklet	1. Kademe	101	19,0	430	81,0	531
	2. Kademe	31	15,3	172	84,7	203
	3. Kademe	2	4,2	46	95,8	48
	Monitör	0	0,0	3	100,0	3
	Toplam	134	17,1	651	82,9	785
Bocce, Bowling ve Dart	1. Kademe	2518	32,9	5132	67,1	7650
	2. Kademe	160	34,1	309	65,9	469
	3. Kademe	15	22,4	52	77,6	67
	4. Kademe	0	0,0	7	100,0	7
	5. Kademe	1	16,7	5	83,3	6

	Monitör	1	4,8	20	95,2	21
	Toplam	2695	32,8	5525	67,2	8220
Boks	1. Kademe	91	10,3	790	89,7	881
	2. Kademe	61	9,2	600	90,8	661
	3. Kademe	9	5,8	146	94,2	155
	4. Kademe	1	2,2	45	97,8	46
	5. Kademe	1	6,7	14	93,3	15
	Monitör	0	0,0	2	100,0	2
	Toplam	163	9,3	1597	90,7	1760
Briç	1. Kademe	10	6,7	140	93,3	150
	2. Kademe	2	9,1	20	90,9	22
	Monitör	14	30,4	32	69,6	46
	Toplam	26	30,4	192	88,1	218
Buz Hokeyi	1. Kademe	43	23,6	139	76,4	182
	2. Kademe	9	15,8	48	84,2	57
	3. Kademe	1	6,3	15	93,8	16
	Toplam	53	20,8	202	79,2	255
Buz Pateni	1. Kademe	207	53,1	183	46,9	390
	2. Kademe	32	46,4	37	53,6	69
	3. Kademe	1	25,0	3	75,0	4
	4. Kademe	1	33,3	2	66,7	3
	Monitör	0	0,0	1	100,0	1
	Toplam	241	51,6	226	48,4	467
Jimnastik	1. Kademe	7418	80,6	1791	19,4	9209
	2. Kademe	1252	69,1	561	30,9	1813
	3. Kademe	280	55,9	221	44,1	501
	4. Kademe	5	31,3	11	68,8	16
	5. Kademe	7	41,2	10	58,8	17
	Monitör	109	55,3	88	44,7	197
	Toplam	9071	77,2	2682	22,8	11753
Curling	1. Kademe	163	36,2	287	63,8	450

	2. Kademe	7	16,7	35	83,3	42
	3. Kademe	3	50,0	3	50,0	6
	Toplam	173	34,7	325	65,3	498
Dağcılık	1. Kademe	95	19,4	394	80,6	489
	2. Kademe	25	14,7	145	85,3	170
	3. Kademe	1	6,3	15	93,8	16
	4. Kademe	0	0,0	4	100,0	4
	5. Kademe	0	0,0	6	100,0	6
	Toplam	121	17,7	564	82,3	685
Dans Sporları	1. Kademe	604	46,7	689	53,3	1293
	2. Kademe	110	40,3	163	59,7	273
	3. Kademe	1	100,0	0	0,0	1
	Monitör	1	12,5	7	87,5	8
	Toplam	716	45,5	859	54,5	1575
Eskrim	1. Kademe	352	23,6	1142	76,4	1494
	2. Kademe	235	43,8	301	56,2	536
	3. Kademe	22	50,0	22	50,0	44
	4. Kademe	1	50,0	1	50,0	2
	5. Kademe	0	0,0	1	100,0	1
	Monitör	23	76,7	7	23,3	30
	Toplam	633	30,0	1474	70,0	2107
Geleneksel Spor Dalları	1. Kademe	38	17,2	183	82,8	221
	2. Kademe	0	0,0	16	100,0	16
	3. Kademe	0	0,0	1	100,0	1
	Toplam	38	16,0	200	84,0	238
Geleneksel Okçuluk	1. Kademe	34	24,6	104	75,4	138
	Toplam	34	24,6	104	75,4	138
Gelişmekte Olan Spor Branşları	1. Kademe	327	32,2	688	67,8	1015
	2. Kademe	13	27,7	34	72,3	47
	3. Kademe	0	0,0	1	100,0	1

	Toplam	340	32,0	723	68,0	1063
Golf	1. Kademe	44	21,8	158	78,2	202
	2. Kademe	2	4,0	48	96,0	50
	3. Kademe	1	4,5	21	95,5	22
	Monitör	2	66,7	1	33,3	3
	Toplam	49	17,7	228	82,3	277
Görme Engelliler	1. Kademe	219	26,4	611	73,6	830
	2. Kademe	22	26,2	62	73,8	84
	3. Kademe	5	50,0	5	50,0	10
	5. Kademe	0	0,0	1	100,0	1
	Toplam	246	26,6	679	73,4	925
Güreş	1. Kademe	63	5,8	1016	94,2	1079
	2. Kademe	54	3,9	1327	96,1	1381
	3. Kademe	60	9,0	606	91,0	666
	4. Kademe	6	9,0	61	91,0	67
	5. Kademe	1	1,6	61	98,4	62
	Monitör	0	0,0	6	100,0	6
	Toplam	184	5,6	3077	94,4	3261
Halk Oyunları	1. Kademe	2149	59,5	1465	40,5	3614
	2. Kademe	2077	41,4	2945	58,6	5022
	3. Kademe	24	35,8	43	64,2	67
	Toplam	4250	48,8	4453	51,2	8703
Halter	1. Kademe	39	21,3	144	78,7	183
	2. Kademe	38	16,7	189	83,3	227
	3. Kademe	7	13,0	47	87,0	54
	4. Kademe	4	33,3	8	66,7	12
	5. Kademe	2	7,7	24	92,3	26
	Monitör	0	0,0	2	100,0	2
	Toplam	90	17,9	414	82,1	504
Hava Sporları	1. Kademe	4	3,1	123	96,9	127
	3. Kademe	1	25,0	3	75,0	4

	Toplam	5	3,8	126	96,2	131
Hentbol	1. Kademe	767	32,5	1590	67,5	2357
	2. Kademe	235	33,9	459	66,1	694
	3. Kademe	281	33,7	554	66,3	835
	4. Kademe	5	12,2	36	87,8	41
	5. Kademe	0	0,0	4	100,0	4
	Monitör	4	15,4	22	84,6	26
	Toplam	1292	32,7	2665	67,3	3957
Herkes İçin Spor	1. Kademe	4724	58,6	3333	41,4	8057
	2. Kademe	144	41,6	202	58,4	346
	Toplam	4868	57,9	3535	42,1	8403
Hokey	1. Kademe	245	30,0	573	70,0	818
	2. Kademe	32	27,8	83	72,2	115
	3. Kademe	3	13,0	20	87,0	23
	Monitör	0	0,0	6	100,0	6
	Toplam	280	29,1	682	70,9	962
İşitme Engelliler	1. Kademe	133	18,9	571	81,1	704
	Toplam	133	18,9	571	81,1	704
Judo	1. Kademe	170	32,3	356	67,7	526
	2. Kademe	142	26,6	392	73,4	534
	3. Kademe	53	22,1	187	77,9	240
	4. Kademe	5	10,0	45	90,0	50
	5. Kademe	5	12,8	34	87,2	39
	Monitör	0	0,0	1	100,0	1
	Toplam	375	27,0	1015	73,0	1390
Kano	1. Kademe	74	21,1	276	78,9	350
	2. Kademe	18	18,0	82	82,0	100
	3. Kademe	3	17,6	14	82,4	17
	Monitör	1	12,5	7	87,5	8
	Toplam	96	20,2	379	79,8	475
	1. Kademe	299	28,4	753	71,6	1052

Karate	2. Kademe	104	16,5	528	83,5	632
	3. Kademe	39	13,2	257	86,8	296
	4. Kademe	12	20,3	47	79,7	59
	5. Kademe	2	3,3	59	96,7	61
	Toplam	456	21,7	1644	78,3	2100
Kayak	1. Kademe	116	18,4	514	81,6	630
	2. Kademe	38	15,1	213	84,9	251
	3. Kademe	81	17,1	392	82,9	473
	4. Kademe	0	0,0	4	100,0	4
	5. Kademe	0	0,0	1	100,0	1
	Toplam	235	17,3	1124	82,7	1359
Kaykay	1. Kademe	18	26,5	50	73,5	68
	Toplam	18	26,5	50	73,5	68
Kick Boks	1. Kademe	342	13,7	2151	86,3	2493
	2. Kademe	137	12,4	965	87,6	1102
	3. Kademe	18	8,5	194	91,5	212
	4. Kademe	7	8,9	72	91,1	79
	5. Kademe	3	13,0	20	87,0	23
	Monitör	0	0,0	13	100,0	13
	Toplam	507	12,9	3415	87,1	3922
Kızak	1. Kademe	50	72,5	19	27,5	69
	Toplam	50	72,5	19	27,5	69
Kürek	1. Kademe	23	15,5	125	84,5	148
	2. Kademe	4	8,7	42	91,3	46
	3. Kademe	9	15,5	49	84,5	58
	4. Kademe	1	6,7	14	93,3	15
	Monitör	2	25,0	6	75,0	8
	Toplam	39	14,2	236	85,8	275
Masa Tenisi	1. Kademe	944	16,7	4715	83,3	5659
	2. Kademe	163	23,7	526	76,3	689
	3. Kademe	36	24,5	111	75,5	147

	4. Kademe	2	20,0	8	80,0	10
	Monitör	0	0,0	11	100,0	11
	Toplam	1145	17,6	5371	82,4	6516
Modern Pentatlon	1. Kademe	75	34,7	141	65,3	216
	2. Kademe	10	29,4	24	70,6	34
	3. Kademe	0	0,0	8	100,0	8
	Toplam	85	32,9	173	67,1	258
Muay Thai	1. Kademe	161	15,1	907	84,9	1068
	2. Kademe	87	13,3	566	86,7	653
	3. Kademe	5	7,0	66	93,0	71
	4. Kademe	3	11,1	24	88,9	27
	5. Kademe	5	9,8	46	90,2	51
	Toplam	261	14,0	1609	86,0	1870
Okçuluk	1. Kademe	156	27,8	405	72,2	561
	2. Kademe	103	32,4	215	67,6	318
	3. Kademe	20	26,3	56	73,7	76
	5. Kademe	1	25,0	3	75,0	4
	Toplam	280	29,2	679	70,8	959
Oryantiring	1. Kademe	426	31,6	922	68,4	1348
	2. Kademe	62	35,4	113	64,6	175
	3. Kademe	9	23,7	29	76,3	38
	Toplam	497	31,8	1064	68,2	1561
Özel Sporcular	1. Kademe	570	39,9	857	60,1	1427
	2. Kademe	63	45,0	77	55,0	140
	3. Kademe	14	51,9	13	48,1	27
	4. Kademe	2	16,7	10	83,3	12
	Toplam	649	40,4	957	59,6	1606
Rafting	1. Kademe	12	29,3	29	70,7	41
	Toplam	12	29,3	29	70,7	41
Ragbi	1. Kademe	258	27,6	678	72,4	936
	2. Kademe	31	28,2	79	71,8	110

	Toplam	289	27,6	757	72,4	1046
Satranç	1. Kademe	23520	28,8	58139	71,2	81659
	2. Kademe	201	17,5	948	82,5	1149
	3. Kademe	3	4,6	62	95,4	65
	4. Kademe	3	7,5	37	92,5	40
	5. Kademe	1	50,0	1	50,0	2
	Monitör	7	5,7	116	94,3	123
	Toplam	23735	28,6	59303	71,4	83038
Sualtı Sporları	1. Kademe	55	15,6	298	84,4	353
	2. Kademe	23	15,5	125	84,5	148
	3. Kademe	0	0,0	15	100,0	15
	Toplam	78	15,1	438	84,9	516
Sutopu	1. Kademe	121	27,9	313	72,1	434
	2. Kademe	15	17,0	73	83,0	88
	3. Kademe	1	4,5	21	95,5	22
	4. Kademe	0	0,0	1	100,0	1
	Toplam	137	25,1	408	74,9	545
Taekwondo	1. Kademe	351	24,4	1086	75,6	1437
	2. Kademe	342	23,2	1129	76,8	1471
	3. Kademe	109	17,5	515	82,5	624
	4. Kademe	16	20,3	63	79,7	79
	5. Kademe	5	6,8	69	93,2	74
	Toplam	823	22,3	2862	77,7	3685
Tenis	1. Kademe	1373	27,6	3603	72,4	4976
	2. Kademe	539	32,6	1113	67,4	1652
	3. Kademe	556	37,2	940	62,8	1496
	4. Kademe	3	6,4	44	93,6	47
	5. Kademe	0	0,0	2	100,0	2
	Monitör	4	10,0	36	90,0	40
	Toplam	2475	30,1	5738	69,9	8213
	1. Kademe	60	26,1	170	73,9	230

Triatlon	2. Kademe	10	20,4	39	79,6	49
	3. Kademe	4	80,0	1	20,0	5
	4. Kademe	0	0,0	1	100,0	1
	Toplam	74	26,0	211	74,0	285
Voleybol	1. Kademe	1643	35,0	3047	65,0	4690
	2. Kademe	583	32,8	1192	67,2	1775
	3. Kademe	740	41,2	1054	58,8	1794
	4. Kademe	28	11,1	224	88,9	252
	5. Kademe	0	0,0	15	100,0	15
	Monitör	8	24,2	25	75,8	33
	Toplam	3002	35,1	5557	64,9	8559
Vücut Geliştirme ve Fitness	1. Kademe	2352	22,5	8088	77,5	10440
	2. Kademe	444	14,4	2645	85,6	3089
	3. Kademe	156	21,5	570	78,5	726
	4. Kademe	0	0,0	18	100,0	18
	5. Kademe	1	3,7	26	96,3	27
	Monitör	1	6,3	15	93,8	16
	Toplam	2954	20,6	11362	79,4	14316
Wushu Kung-Fu	1. Kademe	552	22,9	1863	77,1	2415
	2. Kademe	200	15,9	1056	84,1	1256
	3. Kademe	21	8,9	215	91,1	236
	4. Kademe	4	6,8	55	93,2	59
	5. Kademe	1	3,0	32	97,0	33
	Monitör	0	0,0	10	100,0	10
	Toplam	778	19,4	3231	80,6	4009
Yelken	1. Kademe	34	19,4	141	80,6	175
	2. Kademe	5	7,6	61	92,4	66
	3. Kademe	5	21,7	18	78,3	23
	Monitör	0	0,0	7	100,0	7
	Toplam	44	16,2	227	83,8	271
	1. Kademe	2353	37,4	3932	62,6	6285

Yüzme	2. Kademe	948	34,8	1774	65,2	2722
	3. Kademe	787	39,0	1229	61,0	2016
	4. Kademe	17	25,8	49	74,2	66
	5. Kademe	0	0,0	1	100,0	1
	Monitör	14	15,6	76	84,4	90
	Toplam	4119	36,8	7061	63,2	11180

Üniversitelerde Spor Eğitimi Veren Bölümlere Ait Kadın ve Erkek Kontenjanlar

Türkiye'de 98 üniversitede farklı isimlerdeki fakülte ve yüksekokullar altında 4 yıllık spor eğitimi veren bölümler vardır. Bölümlerin büyük çoğunluğu kendi yaptıkları özel yetenek sınavlarıyla öğrenci almaktadırlar. Her yıl, üniversiteler alacakları öğrenci kontenjanlarını kendileri belirlemektedirler. Bu veriler, 96 üniversitenin 2019-2020 eğitim öğretim yılı için yayımladıkları Özel Yetenek Kılavuzlarında belirtilen kontenjanların analizini içermektedir.

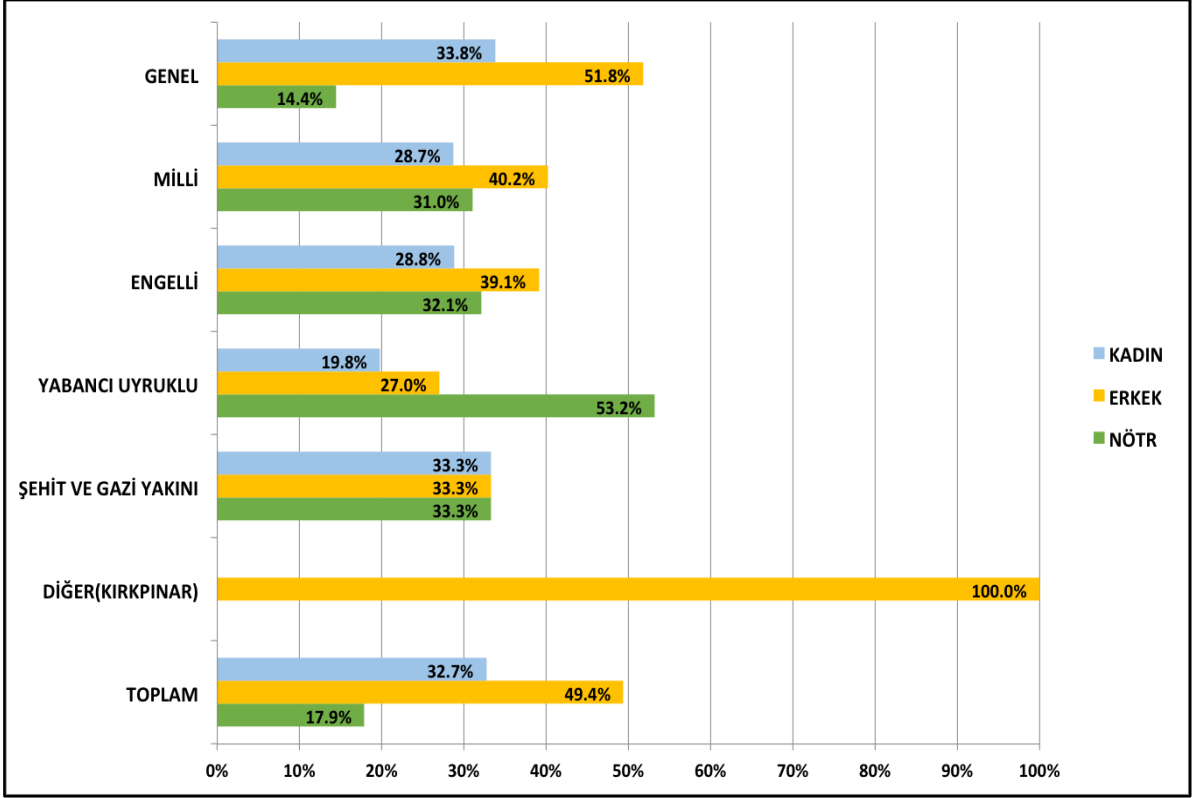
Fakülte/Yüksekokullardaki kategorilere ait kontenjanlarda kadın ve erkek oranı

Spor eğitimi veren fakülte/yüksekokullarda 6 farklı kategoride öğrenci alımı gerçekleştirilmektedir: genel, milli, engelli, yabancı uyruklu, şehit ve gazi yakını, Kırkpınar. Bu kategorilerde 3 çeşit kontenjan belirtilmektedir: kadın, erkek ve nötr (cinsiyet ayrıştırılmayan). Her bir fakülte/yüksekokul/bölüm farklı kategorilerde kontenjanlar belirlemektedir. Tüm kategorilerin dahil olduğu toplam kontenjanın %32,7'si kadın, %49,4'ü erkek ve %17,9'u nötrdür. Genel kategorisinde kadın oranı %33,8, erkek oranı %51,8, nötr oranı %14,4'dür. Milli kategorisinde kadın oranı %28,7, erkek oranı %40,2, nötr oranı %31'dir. Engelli kategorisinde kadın oranı %28,8, erkek oranı %39,1, nötr oranı %32,1'dir. Yabancı uyruklu kategorisinde kadın oranı %19,8, erkek oranı %27, nötr oranı %53,2'dir (Tablo 15).

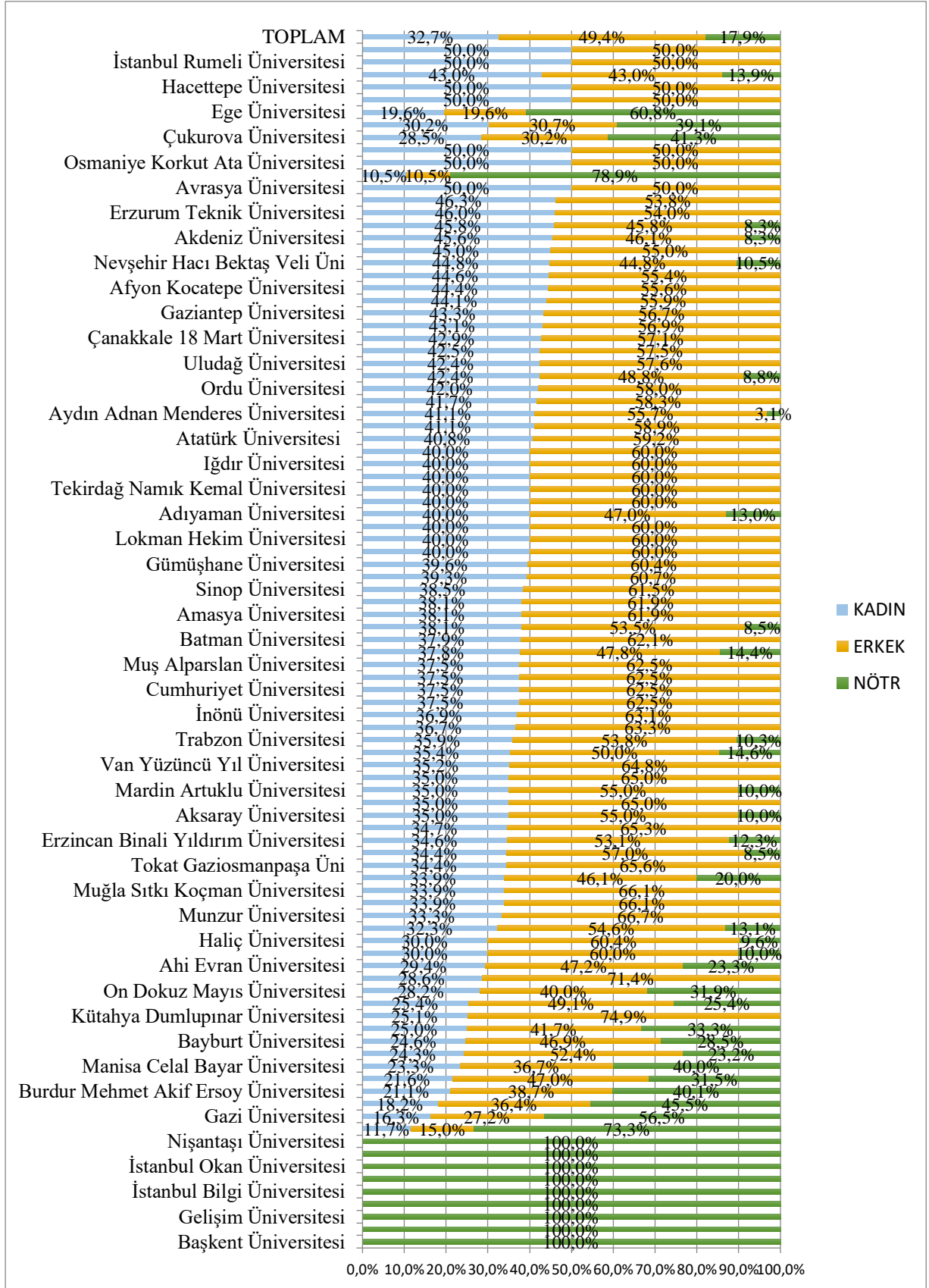
Şehit ve Gazi kategorisinde 3 kontenjanda eşit sayılar belirlenmiştir. Kırkpınar yağlı güreşlerinin yapıldığı Edirne Üniversitesinde bulunan Kırkpınar Spor Bilimleri Fakültesinde Kırkpınar kategorisi bulunmaktadır. Kırkpınar yağlı güreşleri sadece erkeklerin katıldığı bir spor etkinliği olduğu için kadın kontenjanı bulunmamaktadır.

Tablo 15 Üniversite kontenjanlarının kategorilere göre cinsiyet dağılımı

Kategori	Kadın		Erkek		Nötr		Toplam
	S	%	S	%	S	%	
Genel	4746	33,8	7267	51,8	2028	14,4%	14041
Milli	442	28,7	619	40,2	477	31,0%	1538
Engelli	282	28,8	383	39,1	315	32,1%	980
Yabancı Uyruklu	77	19,8	105	27,0	207	53,2%	389
Şehit ve Gazi Yakını	11	33,3	11	33,3%	11	33,3%	33
Diğer (Kırkpınar)	0	0,0	6	100,0%	0	0,0%	6
Toplam	5558	32,7%	8391	49,4%	3038	17,9%	16987

Şekil 10 Fakülte/Yüksekokullardaki kategorilere göre kadın, erkek ve nötr kontenjanlar

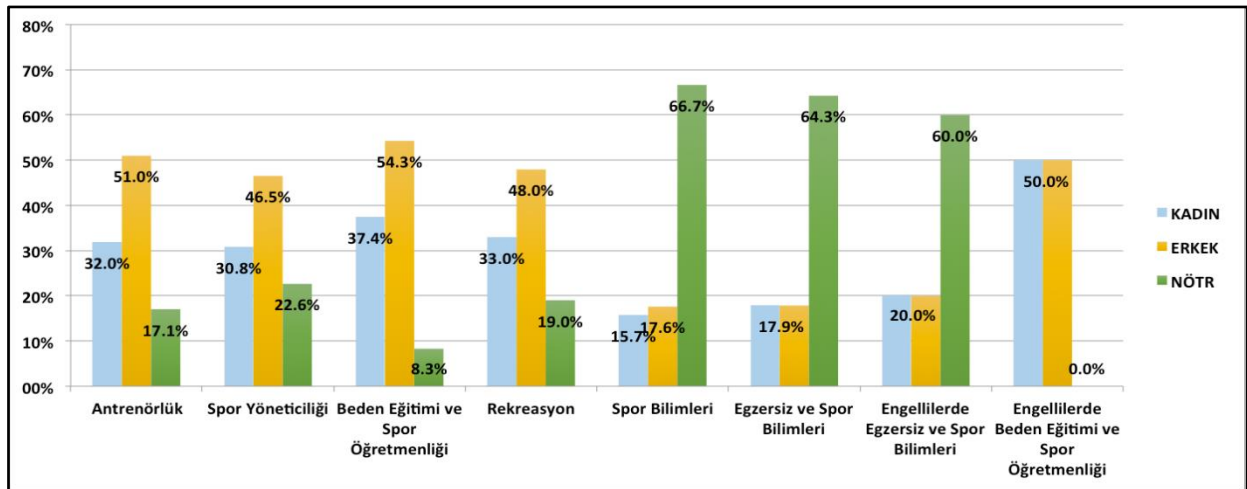
Şekil 11 Üniversitelere göre kadın, erkek ve nötr kontenjanlar

Fakülte/Yüksekokullardaki bölümlere göre kadın ve erkek kontenjanları

Antrenörlük bölümünün %32'si, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünün %37,4'ü, Spor Yöneticiliği bölümünün %30,8'i ve Rekreasyon bölümünün %33'ü kadın adaylara ayrılmış olup, her bir bölümdeki erkek kontenjan sayısı kadınlarınkinden fazladır (Tablo 16)

Tablo 16 Fakülte/Yüksekokullardaki bölümlere göre kadın ve erkek kontenjanları

Bölümler	Kadın		Erkek		Nötr		Toplam
	S	%	S	%	S	%	
Antrenörlük	1944	32,0	3102	51,0	1037	17,1	6083
Spor Yöneticiliği	1386	30,8	2094	46,5	1019	22,6	4499
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	1513	37,4	2196	54,3	336	8,3	4045
Rekreasyon	617	33,0	897	48,0	356	19,0	1870
Spor Bilimleri	33	15,7	37	17,6	140	66,7	210
Egzersiz ve Spor Bilimleri	25	17,9	25	17,9	90	64,3	140
Engellilerde Egzersiz ve Spor Bilimleri	20	20,0	20	20,0	60	60,0	100
Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	20	50,0	20	50,0	0	0,0	40
Toplam	5558	32,7	8391	49,4	3038	17,9	16987

Şekil 12 Fakülte/Yüksekokullardaki bölümlerdeki kontenjanların dağılımı

Üniversitelerin spor eğitimi veren bölümlerinde kontenjanlardaki eşitsizlikle ilgili olabilecek politika belgeleri ve ilgili maddeler

Yukarıda sunulan veriler, Spor Bilimleri Fakülteleri ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları tarafından kadınlara daha az kontenjan ayrıldığını göstermektedir. Kontenjan sayılarına ilişkin bu uygulama başta ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ve ulusal mevzuata aykırılık içermektedir. Bu politika belgeleri ve ilgili maddeler Tablo 17'de listelenmiştir. Örneğin, Anayasa ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa aykırılık teşkil etmektedir.

Tablo 17 Yükseköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilgili olduğu politika belgeleri

Kanun /Belge	İlgili Madde	İlgili Madde Metni
T.C. Anayasa	M.10	Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı yorumlanamaz.
	Md.42	Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.
Milli Eğitim Temel Kanunu (Kabul Tarihi: 14/6/1973)	Md.4	Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.
	Md.8	Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır.
Yüksek Öğretim Kanunu 4/11/1981	Md.7 (Değişik: 17/8/1983 - 2880/3 md.) Yükseköğretim Kurulunun görevleri	ı) Yükseköğretim kurumlarında ve bu kurumlara girişte imkan ve fırsat eşitliği sağlayacak önlemleri almak
	Md.53	Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren fiiller şunlardır: h) Görevin yerine getirilmesinde dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayırımı yapmak, kişilerin yarar veya zararını hedef tutan davranışlarda bulunmak...
5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun (Kabul Tarihi: 01.07.2005)	M.4	h. Engeli olan kadın ve kız çocuklarının çok yönlü ayrımcılığa maruz kalmaları önlenerek hak ve özgürlüklerden yararlanmalarının sağlanması esastır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi BM - 1948	Md.26	Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır.
UNESCO Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme	Md 1.	1. Bu Sözleşme'nin amacı bakımından 'ayrımcılık' terimi; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir görüş, ulusal veya toplumsal köken, ekonomik koşul ya da doğum temeline dayanan, eğitimde muamele eşitliğini engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve özellikle: (a) Herhangi bir kişiyi ya da grubu her düzeyde ya da herhangi bir türde eğitime erişimden mahrum bırakmak;
Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi - CEDAW BM-1979 Türkiye imza ve yürürlük tarihi: 1985-1986	Md.10	Taraf devletler özellikle arasındaki konularda kadın erkek eşitliği esasına dayanarak eğitimde erkeklerle eşit hakka sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımı önleyen bütün uygun önlemleri alacaklardır: g. Spora ve beden eğitimine aktif olarak katılmaları için erkeklerle eşit fırsatlar tanınması
	Md.13	<i>Madde 13.</i> Taraf devletler, kadınlara karşı ekonomik ve sosyal hayatın diğer alanlarında erkeklerle kadınların eşit olarak haklardan yararlanabilmelerini sağlayarak kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi için gerekli ve özellikle aşağıdaki önlemleri alacaklardır: a. Eğlence, spor ve kültürel hayatın bütün yönlerine katılma hakları
Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı BM-1995	B.4 / 83	<i>B. Kadın Eğitim ve Öğrenimi</i> Stratejik hedef B.4. Ayrımcı olmayan eğitim ve öğrenimi geliştirmek 83. Hükümetler, eğitim yetkilileri ve diğer eğitim kurumlarıyla akademik kuruluşlar tarafından: (m) Ulaşılabilir eğlenme-dinlenme ve spor tesisleri kurmak, kız çocuklar ve her yaşta kadınlar için eğitimde cinsiyete duyarlı programlar ve kamu kuruluşları oluşturmak ve güçlendirmek, antrenörlük, öğretmenlik ve yöneticilik dahil atletizm ve fiziksel aktivitelerin her alanında ve ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde katılımcılar olarak, kadınların ilerlemesini desteklemek;
Uluslararası Beden Eğitimi, Fiziksel Aktivite ve Spor Şartı BM - 1978-2014	Md1	Beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spor uygulamaları herkes için temel bir haktır.
	Md1.1.	Her insan, etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim, dil, din, siyasi veya diğer görüş, ulusal veya sosyal köken, mülk veya herhangi bir özellik temelinde ayrımcılık yapmaksızın beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spor temel hakkına sahiptir.
	Md1.2	Beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spor yoluyla fiziksel, psikolojik ve sosyal iyilik halini ve kapasitesini geliştirme özgürlüğü bütün hükümetler, spor ve eğitim kurumları tarafından desteklenmelidir.
	Md4.	Beden eğitimi, fiziksel aktivite ve spordan sorumlular, yaralanabilir ya da ötekileştirilmiş grupların

		dışlanmasını engellemek amacıyla kaynakları toplumsal cinsiyet, yaş, engellilik gözetmeksizin tahsis etmelidirler.
BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri -2000	Hedef 4: Nitelikli Eğitim	Hedef 4.3. 2030'a kadar bütün kadın ve erkeklerin bütçelerine uygun ve nitelikli mesleki, teknik eğitim ve üniversiteyi de kapsayan yükseköğretime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması

EK 1. Spor Politika Belgeleri

Tablo 18 Spor Politika Belgeleri Listesi

Belge Adı	Kurum	Yıl	Kaynak
Genişletilmiş Kısmi Spor Anlaşmasının tesis edilmesini onaylayan CM/Res(2007)8 sayılı karar	Avrupa Konseyi	2007	https://rm.coe.int/09000016805d2610
Genişletilmiş Kısmi Spor Anlaşmasının tesis edilmesini onaylayan CM/Res(2010)11 sayılı karar	Avrupa Konseyi	2010	https://rm.coe.int/7th-meeting-of-the-statutory-committee-strasbourg-15-october-2010-fina/16807389b7
Nesiller Boyu Eşitlik için Spor İlkeleri	Birleşmiş Milletler	2020	https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/news/%20and%20events/stories/2020/sport-generationequality.pdf?la=en&vs=1815
On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)	T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı	2019	SBB (2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (http://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/831)
2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı	T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı	2018	SBB (2018). 2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (http://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1093)
2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı	T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı	2019	SBB (2019). 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (http://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1094)
Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)	T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	2018	KSGM (2018). Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (http://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/887)

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2019 Yılı Faaliyet Raporu	T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı	2019	GSB (2020). T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2019 Yılı Faaliyet Raporu. T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı. (http://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1095)
T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Plan	T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı	2019	GSB (2019). T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Plan. T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı. (http://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1096)